

ცისკარი.

1871

თებერვალი

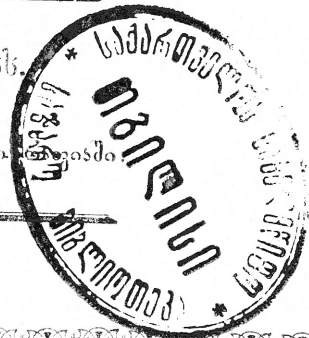
წელიწადი მეთხუთმეტე.

წოდებათსსულებათა:

- I. — იერუსალიმისკენ მოგზაურობა.
- II. — გევა. მოთხრობა. (ნათარგ.) ი. კერესელიძისა.
- III. — ძარბამ გოლგოთასედ (ლექსი.) (ნათარგ.) კნ. ეკატ. ერის-თავისა.
- IV. — სადღეგრძელო ბიბლიოგრაფია. ბიძია ღონიკესი.

ტფილისს.

მარტიანისაჲს ტაბლ.

იერუსალიმისკენ მოგზაუ- რობა.

გალილია. მეჭდარი ზღუა.—შავი კარვები.—მდინარე
იორდანუში გასვლა.—წმინდა ქუჩუნა.

I.

ჩემთა თანამოგზაურთა არც ერთმა არ იცოდა, თუ
ნაზარეთიდან, რომლის გზით უნდა წავსულიყავით
იერუსალიმში, რა გაგველო გალილიას ტბა, მეტი გზა
რომ აღარ იყო, ბერების რჩევით დავიჭირე ფასით ერ-
თი ნაზარეთელი, წინამძღვრად, თუმიცა როგორც ქვე-
მოთ ვნახვთ, იმის ამორჩევით მოვტყუვდი.

მე გავიარე იმ დაბისაკენ, რომელსაცა საღმრთო
წერილი უწოდებს კანსა, სადაცა ჩუქნმა მაცხოვარმა
წუალი ღვინოდ გადააქცია. მე ვნახე ის მინდორი, სა-
დაცა ნება მისცა მაცხოვარმა თავის მოწაფეებს მოეკრი-
ფათ ჰურის თავთავი შავათ დღეობით, ზ მცონარეობას
აუუდრიდა ჰურიტანებსა, მერე მახვენეს კიდევ ის ალა-

გი, სადაცა იესო ქრისტემ განამლო მრავალი ერი. ეს ალბი სრულებით კლდეთ არის გადაქცეული. მე ავედი იმ სიმაღლეზედ, სადაცა ამ სასწაულთ მოქმედების შემდგომს ავიდა ზე დაღვა მაცხოვარი, იქიდან სანახაობა არის დიდებული; იქიდან მოუთმენლივ გავხედე დასავლეთისაკენ, საიდანაც მოხანდა გალილიას ტბა, ეს ტბა ეველა ტბებსედ უკეთესად მეჩვენა მოკამკამო ცა, იმ ტბაში ლაზლანებდა მშუწნივრად.

თუ რომ კაცის სულის თვსებასა ვცნობთ იმისის თხზულებითგან, მაშინ ჩუწნ შეგვიძლიანთ ვიფიქროთ, რომ არიან კაცნი, რომელთაცა რა უნახავთ შესანიშნავი მხარე რომლისამე ქუწყნისა, თვალს ეურს ადევნებენ იმ ქუწყნის ისტორიულს შემთხვევებს, რომელნიცა მიიზიდავენ იმათს აზრსა. თუ რომ ამ გვარნი კაცი ნახავს ათინასა, მაშინ უეჭველია იმას მოაგონდება ზერიკლის საუკუნე; თითქოს ისა სცნოვრებს მაშინ სციხიანთანაო, თუ რომ ის არის რომში; რომ ავიდეს მართით ჰაერში ზე იქიდან გადმოხედოს იმ უდაბურს ქუწყნასა, მაშინ წარმოუდგება თვალთ წინ, რომ ვოფილა დრო, როდესაც ეს დაბები ვოფილან სავსენი სალხითა ზე სიცოცხლითა, მე ამ გვარნი ნიჭი მონიჭებული არა მაქუს ხვედრისაგან, მაგრამ როდესაც, იმ წმინდა ალაკებში მოვესაურობდი, ჩემი ფიქრები გაიტაცეს იმ ქუწყნის ისტორიულ შემთხვევებმა. —

მე დაზბრუნდი ტბის ნაპირას ტიუერიადის დაბაში, საიდანაც ნავით შევცურდი გალილიას ტბაში ზე დიდ

აღტაცებაში ვიუხვი სინარეულისაგან, როდესაც რომ იმის სვირთებში ნავი საამოდ მაქანებდა. როდესაც დაღამდა, გამოველი ზ დავიბანაკე კათოლიკეთ ეკკლესიის სენაკში, აქ შენობა ისეთი ფართო იყო, სადაცა შევეძლო დავტეულიყავი ჩემის აძალით. რაც რამ ბარგი ვექონდა შევალავეთ შიგნით ზ დავდექით. როდესაც ეკკლესიაში შევედით, ერთი მისიონერი იყო იქ, იმან ანთო რაც სამთლები იყო, დაიოქა ზ მოჭეუა ლოცუასა. თავიანთ ჩუჭულების მისედვით, ის ლოცუებს კითხულობდა ლათინურს ენაზედ ზ მუხლს იურიდა სშირათა.

ტავერიალის დაბა, ანუ ჰატარა ქალაქი, ებრაელებისათვის არის წმინდა ქალაქად შერიცხული, ამისათვის რომ იმათი რაბინები ასე ჰგონებენ, რომ მესხია უნდა ზირველად ვითომც იმ ქალაქში მივიდეს.—

II.

იორდანეს მდინარე მიმდინარეობს ჩრდილოეთის მხრითგან სამსრეთისაკენ, საითკენაც მიაქვს გალილიის ტბის ბროლის ფერი წყალი, ეს მდინარე ძვეს სამსდვრად იმ ხალხისა, რომელნიცა ცხოვრებენ მიწურს ქოხებში ზ იმ ხალხისა, რომელნიცა დგანან კარვებში. როდესაც ტავერიალის ქალაქითგან მივდიოდრი იერუსალიმისაკენ, მდინარე იორდანის კიდევედ, მამაკონდნენ ძველი დროს ხალხნი ზ იმათი ვაჟკაცობა....

იორდანის მარჯვნივ მხრისკენ რომ მივდიოდით, ბოლოს დამხვდა ერთი ძველი ხიდი, გაკეთებული მაშინ, როდესაც აქ მფლობელობდნენ რომაელები, ეს ხიდი იორდანის მდინარესვდ გადაებული იყო. ნაზარეთელი, რომელიც ჩუტნი წინამძღვარი იყო წინ მიგვიძღოდა, ჭ ჩუტნი გასაკვირვებელად, ამასთანავე სასიამოვნოდ მოუბრუნდა მარცხენა მხრივ, სწორეთ ხიდის ზირ ჭ ზირ. მე ვიცოდი, რომ იერუსალიმისკენ გზა მიდიოდა იორდანის მარჯვნივ მხრისაკენ; მაგრამ ვიფიქრე, უთუოდ ამ ხიდს რომ გადავლთ, ახლა იქით მხრის გზისკენ ვივლით, იქნება კიდევ ხიდი შეგვხვდეს ჭ უკანვე გამკვირვანოსო, მე ესენი სრულებით არ მიკითხავს, რადგანაც დიდს სიამოვნებაში ვიყავი, როდესაც მესმოდა ჩემი ცხენის ხვისწინის სმა, ასე რომ გადაბიჯებდა იმ ალაგებში, რომლის ნახვაც უოფლის ქრიატანისათვის სანატრელია. ვინც იმ დროს გზაში მივდიოდით, არც ერთმა იერუსალიმის გზა არ იცოდა, ნაზარეთიანის მეტმა. ჩუტნი მივდიოდით აღმოსავლეთის მხრისაკენ, მდიდარ ჭ ჩინებულ სამოვარ მინდვრებ შორის ცალის მხრივ ჭ მეორე მხრივ ჩამოკვიდიოდა იორდანის მდინარე. მაგრამ ეს მდინარე, როგორც შემოთაც მოვიხსენიე, მიდიოდა სამხრეთისაკენ; ჩუტნი მაინც ჩუმათ მივდევდით ჩუტნს წინამძღვარსა. —

ეს იორდანე მაინც ისეთი მკვიდრი სამსლუარი ვერ არის ქოხებში მცხოვრებთ ჭ კარვებში მდგომთ ხალხთა შორის. როდესაც გაველით ხიდს, იქაც შეგვხვდა მრავ-

ვალ მიწური ქოხები. რამდენიმე მინუტის შემდეგ მი-
თხრა ჩემს წინამძღვარმა ნაზარეთელმა, რომ ძალე მი-
ვალთ ბედუინების სოფელში, რომელნიცა არიან ძრი-
ელ სტუმართ მოყვარენი და თქუცნც სინარეულით მი-
გიღებენო, მე წინათვე ვფიქრობდი ისე არ მეგლო ეს
ქუცუნები, რომ არ მენახა ბედუინები, რომელთაცა არა
აქუსთ მკვიდრი ბინა და რომელნიცა ხან სადა ღებთან
და ხან სადა; მაგრამ ამ ხალხის ნახვის იმედი მქონდა
ეგვიპტეში და არა იორდანის კიდეზედ. ეს შემთხვევა,
რომ მენახა ვაჟკაცი არაბები, ისე მესიამოვნა, რომ და-
უტევე იერუსალიმის გზა და ვთხოვე ნაზარეთელს ეჩუ-
ნებინა ჩემთვის ეს ხალხი. სრულებით უშიშრათ მივდი-
ოდი და ფიქრად არ მამსვლია, თუ ორგულობასა ვნა-
ხავდი აქ სადმე.

მინამ დაღამდებოდა მივდიოდით და გზაზედ არც
ერთი კაცი ბედუინთაგანი არ შეგვხვედრია, ერთი ცხე-
ნოსანის მეტი, იმედი გვქონდა მინამ დაღამდებოდა
სოფელში მივიდოდით, მაგრამ დაღამდა კიდეც, თით-
ქმის ღამის ათი საათიც შეიქნა რომ მივდიოდით კი-
დეც გზაზედა. ცხენების და თვთან ჩუცნმა დაღალულო-
ბამაც ისე შეგვაწუსა, რომ მეტი გზა არ იყო, უნდა
გზაზედ დაფრხომილიყავით. სამსრეთის მხრისკენ, ერთს
მალალს გორასზედ გამოქვაბულ მღვიმეებში დავინახეთ
ანთებული ცეცხლი. როგორც სჩანდა წინამძღვარი ნა-
ზარეთელის სიტყვებითგან, ვითომც ისინი იყვნენ მატა-
ნტალა ვიღაცაები, და არა ნამდვილი ბედუინები. (არაბები.)

რომ დაუახლოვდით, შემოგვესმა წყაროს ჩქრიალის ხმა & ამ წყაროსთან, დავასკვნევით დაგვებანაკნა იმ დამეს. ვიარეთ, სანათიანი ალაკის ამონარჩევად & ბოლოს ამოვარჩიეთ, სიციფე იყო საკმაო, როგორც არის სოლმე თებერვლის თვეში. როდესაც ცხენითგან გადმოვხდი, ფეხქვეშ ვიგრძენი რომ იყო სველი & ნოტიო ბალახი; მაშასადამე იქ ჩამოხდომა არ იქნებოდა ჩუწნთუს სასარგებლო, იმედი არა მქონდა აქ ცეცხლი გავეჩინა, ზირველად ამისათვის რომ სისველეში მნელი იყო, მეორედ ამისათვის რომ ისე ბნელოდა, სად რა ფიქსს ვიპოვნიდით, გინა შეშასა, ბოლოს, როგორც იყო გელებით, ბნელაში აქა იქ ძებნით ვიპოვნეთ სმელი ძეძვი, ვიღასაკანაც მოჭრილი, რომელიცა რა მოვიტანეთ როგორც იყო მოუკიდეთ.

ჩემი მოსამსახურებმა გასსნეს ბარგი, თითქოს გოტინიცაში ჩამოვხდითო, ზოგმა ცხენებს უნაკირები მოსსნეს. ზირველად ჩუწნ ფიქრად არ მოგვსვლია აქ დაბანაკება & ამისათვის ტივერიანდის ქალაქითგან ჰური ცოტა წამოვიდეთ, ჩაი კი ბლომათა გვექონდა ეოველგან. ჩემი მოსამსახურეები ცეცხლს გარშემო შემოუხსდნენ, მე შუბა გავიძალე მიწის ლეიბსედ, & წამოვწექი; სსუწბმა ხალათები წამოისსეს, ზოგი იწვა, ზოგი იჯდა & ზოგნი ფეხსედ იღვნენ, ცეცხლის გარშემო, ცეცხლის ნაპერწკლები ხან ერთს ეცემოდა თავსედ, ხან მეორესა. ნაზარეთელი ნებიერად წვერსედ გელს ჩამოისვამდა სშირად.

ჩაინიკი შემოვდგით ცეცხლზედ, რომელსედაც და-
იწყო რა დუდილი არ იყო, რომ ეს ხალხი მომხი-
რულდა ჭ ინეთი საუბარნი გაიმართა, თითქოს ჰარეის
პირველ გოსტინიცაში ვართ ჩამამხდარიო.

მერე მოვიმართეთ ჩიბუხები, ეს პირველი საუნჯე
ღ ნუგეში მოგზაურობაში. იქ ჩუჭულებათ არის, თუ რომ
ჩიბუხსა სწევ ჭ თან არა ლაპარაკობ ეს იმათში დიდი
სირცხვილი არის, იქ ამას უწოდებენ ქეიფსა. იმ და-
მეს ბევრი საგანი გვეტანდა სალაპარაკო: ან მეორე დი-
ლას საით გავმოგზაურებულყავით, ან რა გვეჭამა, ან
როგორ გავსულყავით კელმეორეთ იორდანეში ჭ ამ
გვარები. ბოლოს ჩამოვაგდეთ ლაპარაკი ჭიმისტიმლი-
ანებზედ, რომელნიცა იმ მხარესზედ სცხოვრებენ მცარ-
ცველობით ჭ სადგომათა აქნსთ მიერეებული გამოქვა-
ბული კლდეები, ვიძიოდით იმათ არ ჩავარდნოდით კე-
ლში, ის კი არა თუ, იმ დამეს, ის ფიმიტიმლიანები,
ზედ ჩუჭნ თავსზედ, გორასზედ, მღვიმეებში რომ ცეცხლი
ენტოთ, იქ იდგნენ ჭ თავს დაკვეურებდნენ.

ბოლოს მივეცით ღრმა ძილსა, ვარაულათ დავაყე-
ნეთ ერთი, ცეცხლს ფეხები მიუშვირე ჭ შეველ ძილში,
როდესაც გათენდა, წამოვდექი ფეხზედ ჭ შევწირე ღმე-
რის მადლობა რომ იმ დამემ მშვიდობით განვლო.

(ზოგი მერე იქნება)

IV.

დანიშნულს დღეს ზ სხათს, გაბრიელ მოვიდა უდაბურს ალავს ერთის დიდის ჭანდრის ხის ქეჭმს, სადაცა ამართული იყო წითელი დროშა, იმის ნიშნად რომ კლერბსი იქ იყო ზ ელოდა. სწორეთ იმ დროს მოვიდა გაბრიელი, როდესაც ის-ის იყო გაისტუმრა სამი ინდოელი შინისაკენ, რომელთაცა ურმით მოიტანეს დიდი რკინის ვაფანსავით საფანგი. ეველა მსათ იყო.

—საკრველი რამ გამიკეთა ჩემა ჩინეთელმა! უთხრა გაბრიელს კლერბსმა, რა დანახვა დიდი საფანგი. რაც განსრახვა მქონდა, იმაზედ უკეთესი გამიკეთა. სომ ხედავ ამ ვაფანსას, საყენ ნახევარი სიმაღლე აქვს, ორი საყენი სიგრძე ზ გარედან უფურებ რა ოსტატურად შემოსხმული აქვს შვილდის ისრები. შენ რომ ახლა შეაში შესვიდე ზ დავდე, გარედან ფოცხვერი ვერას დაგაკლებს რაც უნდა გრძელი კლანჭები ჭქონდეს, ამდენს შვილდის ისრებს შიგნითგან როგორც კსურს მოიხმარებ. სომ ხედავ როგორი მაგარი ციხე გაქვს. ვერა რომელი ფოცხვერთ ჯოგი ვერ აიღებს. სწორე

მოგასსენოთ, ამ მოგონებით მე თუთან კმაყოფილი ვარ
 ზე ახლა შენ იცი!

მე მიკვირს, უპასუხა კაბრიელმა, თუ როგორ ვე-
 რავენ ვერ მოიგონა აქამდისინ, ამისთანა ჩინებული
 ხაფანგი.

—სო ხედავ, ეს იარაღი ადვილი მოსაგონი
 არის,—მაგრამ ეოველს ამ გვარს ახალს მოგონებულს
 ხვედრად ეს აქეს მიცემული განცებისაგან.... ხედავ, რო-
 გორ ხერხიანად არის შიგნითგან მოსაგერებელი ალაგი?
 ახლა ეს იცოდე, რომ მრთელი ფოცსვერების ჯოგი
 ამადამ შენ დაგეცემა!... ოჰ, რა ვწუხვარ რომ ამადამ
 მეც შენი ამხანაგი არა ვარ.

—ეგ არ შეიძლება!.. სომ თუთან შენც იცი...,

—ვიცი ვიცი!... ამას კარდა მე ძრიელ საჭირო
 ვარ გეგას არ მოგუმორდე.

—რათაო?

—აი რათაო: მე შევიტყე მადრანსში, რომ ვითომც
 მიწურის ზე გიულახის ჰოლიციაში დაჭერა, სიცრუე
 არისო. ლორდ კრონვალისი როდესაც მეთხო-
 ვებოდა მითხრა: მე ვიცნობ იმ წყეულს გიულ-ახას.
 ურჩიეთ ქვრივს გეგასა რომ ბრთხილად იყოს. მადრანსში
 რომ ეოფილიყო, ფიქრი არა ჰქონდა შიშისაო, მაგრამ
 სომ კარგად იცის სოფლად არისო, ზე ამისათვის ეო-
 ველთს უნდა მოელოდეს იმის ბრჭყალებში ჩავარდნა-
 საო. ახლა მე შევიტყე, რომ აქამდინ ტყეში თურმე
 იმალებოდა ზე ახლა ტბის გარშემო ნაპირებში ჩუპ-ჩუ-

მად დაძვრება ღამითაო.—

—ას ღმერთო, ეს რა შესძის! კლერბს, მაც სიტყვებით, მრთელ ტანში ქრუანტელმა დამიარა... სუვეელას თავს დაუანებებ ზე წამოვალ დაუიცვა გეგა იმ ბოროტის კაცისაგან.

—ეს საჭირო არ არის, ახლა ეჭვი აღარ არის რომ იმ ღამეს ჩუჭნ დაეჭვრით ტყვიით ის წვეული გიულაბი, რომელიცა დამალული არის ახლა ზე წვეს მოსარჩენად სიალა ბრამინთან (მღუდელთან), სურა ძაღლმა რომ არ დაჭყეუბა, ეს ამისათვის რომ იმასთან შეჩვეული იყო აღრევე ზე ბოლოს ესეც რომ ფიტანე ექიმი სწამლობს ახლა. ესენი ეველა ერთად ცხადად ამტკიცებენ, რომ სწორეთ იმ ღამეს გიულაბი იყო, თოფი რომ ვესროლეთ.

—სწორეთ, მეც მივხვდი!

—მაშასადამე გიულაბისა ჯერ არ უნდა გვეძინოდეს, რადგანაც დაჭრილია ახლა, ბრამინთანა წვეს ზე წამლობაში არის. ამ ღამეს ის ცუდს ზე მავნებელს ვერასა იქს; ხვალ კი მე ვაცნობებ ამას ლორდ კრონვალისს, რომელიცა მაშინვე დაატუსაღებს.

—ეც ძრიელ კარგი!.. მაშ, საუჭარელო ეღუარდ, ახლა კი მშვიდობით.. ხვალამდინ... ხვალ კი მოდი, დილით მხემ რომ თავი ამოყოს ღუთის გულისათვის.

—უეჭველად. მშვიდობით... კახსოვდეს. სიბრთხილე ზე სიმამაცე არის საჭირო შენთვის!

როდესაც კლერბისის ცხენის ფხისის სმა მიწუნარდა

გაბრიელის გაბრუნებულ უდაბური ადგილი შეიქნა მკუდარი და სავარელი. ემაწვილი კაცი უფურებდა მზის ჩასვლასა, რომელიცა წენარ წენარა დაეშვებოდა დასავლეთისაკენ და ბოლოს მოეფარა ქუჩენის გორისონტსა. როდესაცა ბინდმა ჰკრა, გაბრიელმა იგრძნო შიში, რომელიცა ამ გვარს შემთხვევაში, რაც უნდა ვაჟკაცი იყოს, უეჭველია მიეცემა. დადგა ღამე. ორი ხარი საფანჯის ახლოს, ამ საქმისათვის განკუთვნილ დასოცილები კლერბისისაკენ, ევარენენ იქ უსულოდ; ამ ლეშების სუნი მიეწოხათ ფოცსვერებს: თუ არა, გამოემართნენ მსხვერპლისაკენ. გაბრიელს მსათ ეჭირა გატენილი ტყუთ თოფები ცალკე და ცალკე მსათ ეჭირა შვილდის ისრები, რომელთაცა ინძარებდა შიგნითგან.

ორი ფოცსვერნი, გასუნავებულნი მივარდნენ ლეშთან და უკანა მხარე შეუქციეს, გამოშვებულ ეაფასითგან ორ ლუღიან თოფსა. არ გაუვლია ამის შემდგომს ნახევარს მინუტს და მრთელი ფოცსვერების ჯოგი მოსცვივდა იქ და რა ცეცხლები ელვარე თვალებით შესედეს რაღასაც, შედგნენ და გაკვირვებით ჯერ ეურება დაუწევს ამ ეაფასსა, შემდგომს მრთელი ეს ფოცსვერობა შედგა უკანა ფეხედ, მიუშვირეს მკერდი გაბრიელს, რომელიცა იჯდა ეაფასში და უფურებდნენ ამ უცნაურს რკინის დიდს რაღასაც მოლანდებსა. ამათში, რომელნიც მრთელ უფრო მსუნავები იყვნენ, ამ ეაფასს თავი დაანებეს და შეუტყეს ვარის ლეშებს, რომელსაც დაუწევს აღმასის კბილებით გლეჯა და წეწა.

გაბრიელს უღალატა ვაჟკაცობამ. რაც უნდა მამაცი იყოს კაცი, ზოგჯერ იმასაც შიშის ზარი დაეცემა, როდესაც ნახავს ასე თავის თავის საშინელს მდგომარეობაში ფოფნას, მეტადრე ბნელს ღამები, ამისთანა მტაცებელთ ზირუტევით შუა, უდაბურს ალავს. როგორც იყო შეიძაგრა გული გაბრიელმა, თითქოს გამოფხისლდა ღრმა ძილისაგანაო ზე შეაყენა რა ჩანსისი ფეხსედა, გამოფარდა ორივე ლულითგან, ორი ტევიან, თოფის გრილის სმა შესდგა. ისევე ის სისუბე შეიქნა გარეშემო; ფოცხვერები რა შემოესვივნენ ოთხივე მხარეს ეაფანასა ზე გაკვირვებისაგან იდგნენ უძრავათა. მსოფლოდ ღამის, კოდოების სმის ბზუილი ისმოდა, თითქოს დასცინიან კაცსაცა ზე ფოცხვერებთაცაო, რომელთაგანაც ორნი დაეცნენ ტევიისაგან მოკლულები ძირს მიწასედა. გავარდა თუ არა კელმეორეთ ორივე ლულითგან ტევიან, მაშინვე, თითქოს ერთმანერთის თანხმობითაო, მისცვივდნენ ფოცხვერები ერთიანად ამ ეაფანასა. ოთხივე კუთხივ შვილდის ისრები გამოდიოდა ამათსედა ზე ცალკე შუბებით ჰემირავდა შიგნითგან გაბრიელი. ოთხივე კუთხითგან ფოცხვერების სასიკუჟდინო ღრიალი ისმოდა ზე იქაურობა ამათის სმით ირეოდა.

ეს გაუგონარი ზე შეუძლებელი ანბავი, არსად არ მომხდარა. გაბრიელმა ამ ღროში, გამოცდილებაც შეიძინა ზე არ იყო, რომ გულიც შიშისაგან დაუწენარდა, რადგანაც ნახა, რომ ზირუტევები გარეთგან ვერას აკლებდნენ. როგორც ელვა, ისე, სან თოფს ესროდა, სან

შუბითა ჰკვირავდა ზ სან შვილდის ისარს ესროდა, ასე რომ ფოცხვერები თითქოს დარწმუნდნენ რომ ეს მტერი უფრო საშიში არისო, ასე რომ ზოგი ჩამოეცალა ზ წენარს სცილდებოდა ეაფასასა ბუბუნით, ზოგი უკან იწვედა ზ სინჯავდა საომარს ალაგს, ზოგი კიდევ მივიდოდა, რომელიმე სის ქვეშ, წებოდა ზ ენით ილოკამდა დაჭრილობასა.

ბოლოს, გაბრეღმა თავისუფლად ამოისუნთქა. განთიადის ცისკარმა თავი ამოყო ზ მრთელს იმ უდაბურს არემარეში აღარც ერთი ცოცხალი ფოცხვერი არ მოინათვებოდა. თექვსმეტი მეუღარი ფოცხვერი ევარს სისხლით შებასრულ ეაფასის ახლოს, გაბრეღმა, კიდევ გაიტენა თოფი შემთხვევისათვის. მოიღო კალათითგან საჭმელ სასმელი ზ ისაუხმა. ჰაერში აირივნენ წეროები, რა იგრძნეს ლეშების სუნი.

ამოვიდა მზე, მოშუადღეედა კიდევ, მაგრამ ეღუარდ კლერბსი ეოველთვის ერთის ზირის კაცი, ჯერ კიდევ არსადა სჩანდა. ბოლოს შუა დღე იყო რომ მოვიდა ზ თან მოიყვანა, გაბრეღლის ცხენი.

—ახ, ბედნიერო! შეჭყვირა კლერბსმა, რა ნახა იმდენი დახოცილი ფოცხვერები! შენ ჯვარს დაიწერ ჩემო საუწარელო კევაზედ!

—ოჰ, რა საშინელი ღამე იყო, ჩემო მეგობარო! მიუგო ემაწვიღმა კაცმა.

—საშინელი ღამე იყო, მაგრამ ახლა იცი, რა დღე დაგიდგა!.. შენ შესრულე ის გამარჯვება ამ ერთს

ღამეში, რომელიცა ღერკულესმა თორმეტს დღეში შესრულა ჭ ამისათვის მშჷწნიერი ვენერა მიკელის შენ. ლორდ კრონვალის გამოუკზავნია კევასთან კენერალნი ზროკურორი, გამოიძიოს ჭ გამოიკვლიოს, თუ სად იძალებს გიულაბი ჭ იძისი ამხანაგი მიწჷური, რომ ეგები დაიჭირონ როგორმე. კევა კი სრულებით მშვიდობიანის სახით უუერებს ეოჲელსა ამას; იძის გულს არს ვითარი გარემოება არ აღელვებს!... ოხ, გაბრიელ, რა ბედნიერი ხარ ახლა შენ!...არის მინუტი, რომ რაც უნდა ერთის ჰირის დედაკაცი იყოს, შესცვლის თავის ჰირობასსა.. როდესაც დარჩა მარტო კევა ჭ ზროკურორი იქ არ იყო, მკითხა მე: ედუარდ, მითხარო, სად დაიკარგა ის შენი მეგობარი გაბრიელო?..... წაჲვიდა სანადიროთა ბატონო მეთქი. მარტოო? მკითხა. მარტო მეთქი. სადაო? მთებში, შორსა მეთქი... რას მეუბნები მაგას, რამ გაავიქაო? არა ბატონო, მეთქი, დღეს სადამოხედ მოგართმევთ ჩინებულს საჩუქარსა,—დიდს სალიჩას თორმეტის ფოცხვერისაგან შედგენილსა მეთქი. ამ სიტუჷსედ კევა გამაგრდა, თითქოს უნდა შევეჭამე, მაგრამ მადლობა ღმერთსა, მხოლოდ დაიუვირა. ოჰ, უფალო ედუარდ, აგრე გულის მოსაკლავ სუძრობას თავი დანებეთ. იქნება მართლა უფალი გაბრიელ წაჲვიდა სანადიროთ მთებშიაო?—ზატოცხნებას კევიცები, მართალს მოგახსენებ მეთქი! უჰასუხე მშვიდობიანის ხმით. უფალო ედუარდ, მითხრა იმან, რა გამოძიწოდა კელი, ნუ დაიკვიანებთ ღჷთის გულისათვის ნურც ერთს წამს,

წაიფანეთ თან ექვსი კაცი, რომელიც ვაჟკაცი იყოს ჩემ მოსამსახურეებში და მიეშველე იმ საცოდავს ფრანცუზსა. ჩქარა შენი ჭირიმეო... ხედავ კაბრიელ, როგორი ბედნიერი ხარ. მე ის ექვსი კაცი, იმ გორას იქით გაუშვი, იმათ ეს ვაფასა არ უნდა ნახონ, ავიღოთ როგორც იყოს და დავმალოთ, აგერ აი იმ მდინარეში. აქ ხოლოდ დარჩებიან ეს ფოცხვერები. როგორ გაჭკვირდებიან შენს ვაჟკაცობასა!.. აბა ნუღარ დავკარგავთ დროსა! დავიწყოთ საქმე, ჩქარა!

როდესაც ეს ვაფასა თავის მოწყობილობით მდინარეში დაიკარგა, კლერბსმა დაცალა დაშახა და ამის ხმა-ხედ ის ექვსნი კაცნიც მოვიდნენ. აქ ედუარდმა უბრძანა ეს თექვსმეტი ფოცხვერი დაეღვათ ურემიხედ, რომლითაც მოიტანეს ვაფასა და შივ შაებათ ცხენები, ეს კაცები გაჭკვირდნენ ამდენ ფოცხვერების დანოცაჲსედ ერთის კაცისაგან, ბოლოს ეს ჰატარა ქარვანი გამოემართა შინისაკენ თექვსმეტის ფოცხვერითა.

— ჩუენ მივალთ ძრიელ გვიან, ეუბნებოდა მოუთმენელი ფრანცუზი კლერბსა.

— ეგ უფრო კარგი, მიუგო კლერბსმა, — გენერალნი ჰროკუროლს მანც ემინება.

— რა თავში ვიხლი გენერალნი ჰროკუროლსა!.. ერთის მინუტით ადრე რომ ვნახო გევა, ეს იქნება ჩემოთჲს ნეტარება!

— ახ, კაბრიელ, როგორი ძალადის გრძნობით გიყვარს ის ახალგაზდა ქვრივი ქალი, და როგორი ბე-

დნიერი იქნებოდა ჩემი საცოლოს მამა, რომ ასრე შე-
ნისთანა გავიქებით მოსიუვარულე სიმე ვეოლოდი! იცი
რა ვითსრა, ჩემი ტრანკებარის ქალაქის საქმეები ძრი-
ელ არეულები არიან. ბევრს რაღასაც ჭორებს ლაპარა-
კობენ ჩემსედ ისე, რომ შეათასედი სიმართლე არ არის.
თუ გახსოვს, ერთხელ რომ გელაპარაკე ვრმალში გამო-
თხოვნა უფლის ველსიმისა; ამ საგანსედ ისეთი ჭირები
შეადგინეს ჩემა მტრებმა, რომ ჩემს სიმამრს ჩემი თავი
შეამულეს, მაგრამ იმედი მაქვს თავი გავიმართლო. ჯ
მამინ ბოროტნი ჰირნი, ენას მოიკეპეკენ... მე კიდევ
მოგიფიქრე მომავალი, ჯერ ცოლს შევირთავ, მერე გა-
მოვალ მსწავლულთ საზოგადოების სამსახურიტგან ჯ
რა დავსახლდები ამ ანგლიის სამშობლებლო ინდოეთში,
თუმიცა მამა ჩემი ძრიელ მუნწი ირის, მაგრამ მაინც
მომივა იმისაგან წელიწადში რამდენიმე ათაში მანეთი
მამულების შემოსავალი. ჩემს შვილებს იმისთანას სწა-
ვლას მივცემ, რომლითაც ბევრს უამისოთვე უფრო სუ-
ლელს ხალხს ასულელებენ, ჩუწნიკი მაინც ერთად ვი-
ცხოვროთ: შენ, მე, გევა ჯ ჩემი დანიშნული. ჩუწნ ვა-
ჩუწნებთ ქუწყანას ცოლ-ქმრობის ჰატოლსურს ცხოვ-
რებას.—

—ახ, ედუარდ, როგორი საუქარელი კაცი ხარ!
როგორი სასიამოვნო, მეგობარი ჩემი!... ოჰ, ღმერთო,
რა მიუქარს ის შეუსადარებელი გევა!..

—ღიან, გაბრიელ!... გევასაც შენ უევარხარ: იმას
უევარხარ შენ იმ წამითგან, რა წამსაც დაიწყეთ მანმა-

ტის თამაშობა შენ ზე იმან. როდესაც რომ თავის საუბარ-
რელს თუთიფუშს ჩამოვიდა შენთან თამაშობაში. მერ-
წმუნე გაბრიელ, მე ვიცნობ დედაკაცის გულსა, უფრო
ახალგაზრდა ქვრივი ქალის გულსა. გეგას ესსოფება თა-
ვისი ქმარი მხოლოდ იმ მინუტამდინ, როდესაც შავებს
გამოიცვლის ზე რამწავს ჩაიცვავს ტანსუდ მხიარულს
ტანისამოს, მაშინ კი მშვიდობით, სისხარულით გამოგვ-
ეგება ეკლესიაში ჯვარის დასაწერად.

— ეს წვეული ურემი, აბა თუ დაიმრას!.. ერთი
უურე ზე, საცაა დაღამდება!..

— მერე რისა გეშინიან? აშოდენა ხალხნი თავით
ფესამდინ შეიარაღებულები ვართ; მერე ეს მოსამსახუ-
რენი, ისეთნი კი არ არიან, როგორც იყვნენ მუნუსემის
მოღალატენი.

— შენ რაღას ანობ, განა მეშინიან, არავინ და-
გესვდეს, სრულებით არა!.. მე გეგასათუხ ვწუხვარ, ვაი თუ
შეწუნდეს.

— ეგ უფრო კარგი!.. წარმოიდგინე, თუ რა აღტა-
ცებით მოკეგებება?... თქუენ იქნებით დღეს, გიურო ზე
ღეანდორი, რომელთაცა ჯვარი დაიწერეს დიდის ხნის
ცხოველის სიუქარულის შემდგომს!

— ახ, ეს რა უბედურება ემართება ამ ურემს!.. ღრი-
ტინებს, ღრიტინებს ზე ერთსავე ალაგს კი არის. თი-
თქოს! თითქოს! თითქოს გუ მიცოცავსო. არა, ღმრთის
გულისათუხ, ასე წენარა როდის უნდა მივიდეთ... იცი
კლერბს: მოდი, მოდი მოუბათ ჩუენნი ცხენებიც, ამ წვე-
ულს ეშმაკის ურემს, ჰა?

—რისთვისაო, ზგერ კიდევ დაუახლოვდით.

გაბრიელ გაჩუმიდა. ის-ის იყო ბინდმაცა ჰქონდა; ეს ის დრო იყო, როდესაც გვეას სსსლითგან, ვინცა ვინ სტუმრები იყვნენ, თავიანთ ბინისაკენ მიდიოდნენ, ამისათვის რომ ინდოეთელები დადამდება თუ არა, დაიძინებენ, რა არის, დილით ადრიან ადგენენ და დატკბენ დიდის მშენებნიერის სსსსსობითა. უცვებ ამ ორთა მეგობართა შენიშნეს, თან რომ მოსამსახურენი ახლდნენ, იმათში, რაღაც მოძრობას: იმათ ერთად შეჰქენეს ლაზარაკი და ერთმანერთს აწვევებდნენ გორისონტხედ, გვეას სსსსსლისაკენ, ჯგერ ჰირველად, იქით მხარეხედ, იყო სიბნელე, მერე უცვებ განათდა, თითქოს რაღაცა ცეცხლის აღმა მოიცვებ იქსურობათ.

—დმერთო ჩემო! ეს რა ანბავია? დაიუვირა ნაღვლიანის სმით გაბრიელმა.

—მკონია მწვემსებს ცეცხლი აუნთიათ გორახედ, ვე არაუერთია! მიუგო კლერბსმა გამბედავის სმითა.

—აბა ერთი შესხედ, ალს უფრო და უფრო ემატება!

—უთუოდ გვეას განკებ აუნთებინებია აქა-იქ კსაში ცეცხლი, რა არის მოკვინათოს გავლის დროსა.

—რას ანობ კლერბს!.. ერთი შესხედე კარგად მრთელს ტვეს ცეცხლი ეკიდება და იწვის!

—ნუ შეწუხდები გაბრიელ.... სომ კასსოვს, ერთხელ გვეამ რომ კვიანბო, იმ ცეცხლის ანთებახედ და სირაღდნებისა, როდესაც ჰალმერს განკებ აუნთებინებია თავის ქორწილის დამეს? უეჭველია, ახლა გვეც იმასა

ჭბამავს, რა არის, ზირველადვე შეგატეობინოს, რომ ამა-
დამ ჯვარს იწერს შენზედ.

— ჰო, როგორ, დაუჯერებელი ბ მოუფიქრებელი
სიტყუა მითხარი!.. კამიგონე ედუარდ, თავი დავანებოთ
ამ წვეულს ურემს, გავაჭუნოთ ცხენები ბ მივიღეთ ჩუქნ
წინა. შევიტყვოთ, თუ ეს რა ანბავია!...

უცნს, ორივე მეგობრებმა გაქუსლეს.

V.

კლერბსი ბ კაბრიელ მიფრინავდნენ ცხენებითა, რო-
გორც ფრინველნი. ყოველს მინუტს ბ მინუტში, ცეც-
ხლის ალი უფრო ბ უფრო ძლიერდებოდა. ალი, რო-
გორც მდინარე, ისე დაეშვა მთითგან, მინდორზედ. შავმა
კვამლმა მოიცვა ჭავრი. ხეების ჭასა-ჭუსის სმა, ბ იმ-
ათი ძირს დაცემის გრიბლი, გაისმოდა საშინლად ოთხსა-
ვე მხარეს, ამ საშინელს ცეცხლის ალზედ, ტბა ღან-
ღანებდა!

რა მიახლოდნენ გეგას სასლსა, კადმოსდნენ გიჟე-
ბივით ცხენებითგან ეს ორნი მეგობრები ბ ფეხით გა-
იქცნენ ბილიკისაკენ, რომელიცა მიიყვანდა გეგას სას-
ლში. ცეცხლის ალის სინათლეზედ, კაბრიელმა
დაინახა, რომ სეიფის შუაგულს, ერთი ცხენიანი კაცი,
რომელსაცა შემოეგდო ცხენზედ ერთი ქალი, მიაჭენებდა
რაც ძალი ბ ღონე ჰქონდა. იმას მოეტაცნა გეგა. ამ
დროსვე, იმ წამში, თითქმის მინამ კაბრიელ ბ კლერბს

სრულს ჭკუაზედ მოვიდოდნენ ამ სანახაობითგან, სხუა ინდოელი, შესასარებელის მოსრულის ტანისა, რომელსაცა შეხვეული ჰქონდა სისხლით შებასრულის კელსახოცითა, როგორც გააფთრებული, შეასტა გვეას მომტაცებელს ფოცხვერის მზგაგსად ზ ერთის კელის მოსმით, აგლიჯა რა ცხენითგან, ზ რა დასცა დედა მიწაზედ, შემოჰკრა კრძალი ამ შეფვირებით: «სამასი ღამე გითვალთვალეობდი, შე ავასაკო!»

გვეამ დაივირა სინასრულის სმით, ხოლო გამომსნეღმა აიფანა რა კელში, თავისის ძლიერის მკლავებით, მაშინათვე გაიტაცა!

მრთელი ეს ანბავი მოხდა, ერთის მინუტის განმავლობაში.

ინდოელი, რომელიცა მივარდა, გვეას მომტაცებელს გამოსასწნელად, იყო მუნუსემი, — ქმარი მშენიერის გვეასი!

ვერ რომელს კალამს ვერ შეუძლიან აღწერა, იმ საშინელებისა, იმ საკვირველებისა, რომლითაც მოიცვა გაბრიელი, როდესაც შეიტყო, რომ თავისი რაფიფი იყო გვეას ქმარი, მკუდრეთით აღდგომილი. კლერბსმა თავისი თავიც კი დაივიწა მეტის შეწუსებით, რომ ვეება მოსმარებოდა მწუსარებაში თავის მეგობარს, რომელიცა თითქოს შეიქნა, მეს დაცემული. მუნუსემი ზ გვეა გაქრენ.

ცეცხლის ალი მოუახლოვდა სახლებს. ბალი ჯერ კიდევ დარსომილი იყო უვნებელად. იქითკენ გაემართა

თავსარ დაცემული კლერბსი, რომელსაცა ეჭირა თავის მეგობრის მკლავი—გაბრიელს ფეხები ველარ ემორნი-ლებოდნენ. ისინი მივიდნენ იმ ალაგს, სადაცა მოხვდა ეს საკვირველი ანბავი. გაბრიელ თითქოს ჭკვიტვან შეიშალაო. კლერბს ვერ უბედავდა დაეწყო თავის უბედურ მეგობართან ღაპარაკი.

ბაღში იყო მებაღის სახლი, რომლის ზემო ფტაქის ფანჯრები ღია იყო, იქიდან შოისმოდა რამდენიმე კაცების ღაპარაკის სმა. კლერბსი მისვდა, რომ ვინცა ვინ იყვნენ კვებს სახლში, სულ ერთიან აქ გადმოსას-ლებულიყვნენ. იქ ვერ გაბედა შესულიყო, ამისათვის რომ არა ეფიქრათ რა გაბრიელსედა, რომელიცა ვერ კიდევ ვერ გამოფხისლებულიყო; ამას გარდა, მუნუსემი ზე კვება იქ არ იყვნენო, თორემ გაბრიელ ნახავს ზე ეს ამას მოჰკლავსო.

რა ეს ასე იფიქრა, ეღუარდ კლერბსმა წაიყვანა გაბრიელი ერთს ზატარას ჩაღურში, სადაცა ეწყო სმე-ლი ნამჯა. იქ, როგორც შექმლო ღაპარაკიანა საცოდავი მეგობარი, ზე თითონაც კვებდს მოუჯდა მწუსარე, რომ ველარას დონის-ძიებით ველარ შექმლო მიეცა შემწეობა.

დაღალულობისა თუ მწუსარების ფიქრების მიზე-ზით, უბედური ფრანცუსი მიეცა ღრმა ძილსა. კლერბს-ეს იამა. თითონ ადგა ზე გამოვიდა გარეთ, შეეტყო, თუ რა ანბავია.

ამ ღროს შემოყვამა შორითვან ურმის თვლების ჭრი-აღის სმა, რომელსაცა მოჰქონდა დასოცილი ფოცხუ-

რები. არ უნდობა, რომ ეს ენახა ვისმეს, ერთი ანბაფი არა შემდგარიყორა; ჭ რადგანაც უსარგებლო იყო ჭ გამოუსადგვი ფიცსელის სიუჟურულისათჯს, მივიდა ჭ უბძანა, მომტანთა, წაეღოთ ეს მკვდრები მადრასის ქა-ლაქში ჭ იქ მოეცადნათ კლერბისის ბძანებისათჯს.—

როდესაც მოახდინა ეს განკარგულება, ერთი კიდევ შემოტრიალდა გაბრიელთან, რომელსაცა ჯერ კიდევ ღრმად ეძინა. მერე გამოვიდა გარეთ, მივიდა იმ მება-ღის სახლის გაღებულ ფანჯრების წინ, საიდანაც მუ-ნუსემის მოსამსახურეების ხმა ჩამოესმოდა, უური დაუ-გდო ჭ ეს მოისმინა:

—აკი არა, მე ეკ ვიფიქრე, ანობდა ერთი,—გან-ვლილს მაისში, მერმა მიანბო, რომ იმას ენახა ღამით რამდენჯერმე, ერთი ვიღაცა თურმე, რომელიცა ბუჩქნა-რებში თურმე იმალებოდა ჭ ვიღასაც უღარილებდა.

—ეკ არის, საქმეცა ჭ,—თითონ ეკ კაცვი, ეოფი-ლა ჩუწნი ბატონი, უფალი მუნუსემი, რომელიცა უღა-რილებდა გიულ-აბას!

—მერე როგორ გადაჩენია ფოცხვერებს, ლეჩმის მდინარის გადასავარდნში? ჰკითხა ქალის ხმამ.

ვერ კავივე როგორ ილაპარაკა, თჯთან მუნუსემიმ? იმისათჯს ფოცხვერები ჭ ბუსები ერთნი არიან! ერთი მიფურთხების მეტი კი არ უნდა. მუნუსემი, გურულის საშინელის ფრიალოს კლდის გადასავარდნის მხარეზედ კი არ გადამსტარა; ის გადამსტარა მეორის მხრით, სა-ითაც იქვე ფერდობზედ სეები რომ აქუს ამოსულები.

ერთს ხეს მოჭკიდებია მაგრად ზე შეორეს დილით მშვიდობიანათ ამოსულა.

—მერე რატომ ზირ ზე ზირ შინ არ მოვიდა?

—ამისათვის არ მოვიდა, რომ ეს ანბავი უნდა მოესდინა, რაც ანბავი ამაღამ მოახდინა. ჩუწნს ბატონს, მართალია ძრეელ უეგარს ცოლი, მაგრამ უფრო მეტად უეგარს გადახდა. მხოლოდ მარტო ტალბინკრიმ იცოდა ეს საიდუმლოება; ზე ამისათვის უბრთხილდებოდა თავის რძალსა. ხომ გახსოვთ, როგორ შეწუხდა, როდესაც ერთს ღამეს კლერბს ზე გაბრიელს თოფი რომ ესროლათ მუნუსემისათვის, ფოცხვერი რომ ჰკონებოდათ. მაგრამ ბედობაზედ, ასცილდა ზე გვერდს გაუარა. დაჭრილი ბატონი იმალებოდა ბრამინთან, გორების იქით. როდესაც შეიტყო გიულახის ასრი, რომ გევა უნდა მოეტაცნა, მოიჭრა როგორც ელვა ზე მოკლა ის წვეული ავაზაკი!... მერე ზროკურორი!.. არ დაიჯერა, ასე რომ თავიც არ დაუკრავს.

ამ დროს რა გაიგო კლერბსმა კარების გაღების ხმა, საჩქაროდ გაიქცა ჩალურისაკენ. იმისათვის საჭირო აღარ იყო, კიდევ რამ შეეტყო. გული შეუწუხდა მეტი მწუხარებისაგან, როდესაც შეიტყო, რომ ვისაც დამბახა ესროლა შუაღამისას, ის ეოფილიყო მუნუსემი. ახლაკი აღარც იმას ზე აღარც გაბრიელს აქ აღარ ედგომილუბოდათ: ზირველი ეს, რომ მეტი საგრძნობელი იყო ზე შესაწუხებელი შესვედროდა იმ კეთილს მასწინებელს, რომელიცა ეგონათ მეუღარი ზე რომელსაცა ასე გამო-

მეტებით ესროლა დაძახა; მეორეს მხრივ, ენახათ კიდევლა ის ქალი, რომელმაცა ასე უწყალოდ დაუკოდა გული გაბრიელს. ამ მდგომარეობაში მეოთხე კლერბსმა, იფიქრა, რამწავს გაბრიელს ვაეღვიძნა, შემოეკრიბათ ეოველი ვაჟკაცობის ღონე. მართლადც თვალი გაასილა თუ არა გაბრიელმა, უთხრა კლერბსმა:

— ჩემო მეგობარო, ცხენები მხათ არიან, მანამ გათენდებოდეს უნდა მადრასის ქალაქისაკენ გავეშურნეთ.

გაბრიელმა რა თავი აიღო მადლა, გაუშვირა კელი.

როდესაც რომ გადმოვარდნილი ვართ ორი ათას მილზედ მოშორებით ჩუწნის სამშობლოს ქუწენითგან, უთხრა ეღუარდმა, უნდა ვიქონიოთ ვაჟკაცური მოთმინებაც.

— შენ კმაყოფილი იქნები ჩემგან! მიუგო გაბრიელმა: მართალია, ჯერ კიდევ თავის ტვინი სუსტათა მაქუს, მაგრამ ჭაერი შემიმაგრებს. თითქოს შუბლზედ მრთელი კლდის მთა მაწევსო; ჭ თუ ამ საშინელმა შესმა არ მამკლას, მამ დავრჩები კიდევ ცოცხალი.

— ეოჩად, ჩემო ამხანაგო. აბა აგრე აი! მაგ გვარი ავათყოფობისათჯს, ერთი წამლის მეტი არა არისრა. — ამ საათში შეუდგეთ გჯასა.

— შეუდგეთ! უთხრა გაბრიელმა.

რა მოასხდნენ ცხენებს, ამ შუადამისას, გააქროლეს მადრასის ქალაქისაკენ. გჯასზედ კლერბსმა უანბო გაბრიელს ის, რაც შეიტყო იმ ღამეს მუნუსემისზედ. საწვალმა ემაწვილმა კაცმა, ჰასუსი არ მისცა.

როდესაც ინათლა ზე მოვიდნენ მადრასის ქალაქში, კლერბსმა გაბრიელ დაუტევა ქარვასლაში, სადაც ბინადებიან მკვანრები ზე თითონ წავიდა ნავთ სადგურისაკენ, სომალდის დასაჭერად, რომელიცა მიდიოდა იმავე დღით ზონდიშერისაკენ.

— ჩემო მეგობარო, უთხრა კლერბსმა გაბრიელს, როდესაც რომ ერთი კიდევ შემოუბრუნდა ოთახში: სიუჟარულის სნეულება—ემსგავსება გულის-სიჭლექეს: ამ გვარს სნეულებას უნდა წამლობა ამით, რომ უნდა სნეულმა ჰხერი გამოიცვალოს.

— მე აქ დავრჩები, მიუგო გაბრიელმა.

— აქაო? მადრასში?

— სწორეთ!

— მე რე აქ რას გააკეთებ, როდესაც რომ მე მივდივარ.

— მე ვნახავ გეგას!..

— სჩანს, შენ დაივიწყე, რომ მომეცი სიტყუა ეოფილიყავ მსნე ვაკაკაცი ამ გვარს შემთხვევაში.

— მაინც აგრე ვიფიქრე... მხოლოდ ერთი კიდევ დღეთის გულისათვის, ერთი კიდევ ვნახო, შეუსადარებელი გეგა, ზე მერე დაძახას ვიკრამ.

— გიჟო! მერე მოგცემ ნებას, რომ მავისთანა სისულელე ჩაიდინო!... ამის შემდგომს შენ კიდევ გესმის განა რა არის სადრმოთო მეგობრობა? ეოვლის ფერი ჩავიდინე, რაც კი რამ შემომიკვეთე, მე გაუმტყუნდი ჩემს სიტყუას, არა ვნახე ჩემი დანიშნული დანიშნულს

დროსა, მოვიგონე რკინის უაფასა, წავეჩსუბე ჩემს სასიმაძროს, გამოვეშურე შენს მოსაშველებლად ტრანკებარის ქალაქითგან; ახლა გთხოვ წამოხვიდე, ჩემს ქორწილში ჭ, შენ უაღრეს მეუბნები ამ ფიქრით, რომ თავი უნდა მოვიკლავო!..

— მართალია კლერბს, მაგას მართალს ანობ! უთხრე გულ-ღმობიერებით გაბრიელმა. სწორეთ მე უმადური ვარ!.. მაგრამ რა ვქნა? განა შენ არ იცი, თუთან შენი ბედნიერებაც, ჩემთვის სასიკუდილია.

— როგორი ბედნიერება?

— როგორ თუ როგორი? შენ ცოლს ირთამ ჭ მე კი ობლათა ვრჩები. რა გაგაკეთო ტრანკებარის ქალაქში? მე უნდა მოწამე ვიყო შენის ნეტარებისა ჭ ეს ფიქრი, რომ დაგვარკვე საუკუნოდ ბედნიერება, მამკლავს მე. არა ედუარდ!.. საფრანკეთში დაბრუნებას, ისევე აქ სიკუდილი მიჩრჩვენია.

— გამიგონე გაბრიელ!.. ცოლს იმისათვის კი არა ვთხოვლობ, რომ ერთი რამ გაჭირება მაქქეს: გსურს? ლორდ კრონვალის მიგვიწერინებ წიგნსა, ჩემს სასიმაძროსთან, მე გავალ ინდოეთითგან ჭ შენ შეირთე ჩემი საცოლო, მიდი კონსულთან, იმ ჩემ სასიმაძროსთან, მოაწონე შენებურად თავი იმის ცოლშვილს, ჯვარს დაიწერ ჩემს დანიმწულსედ ჭ მამინ დაივიწყებ გევას.

— ეგ სადაური სასტიკი სუძრობაა!

— რა სუძრობაა! მე ამას გეუბნები წმიდის გულით ჭ არა სუძრობით, მე იმ კაცთაგანი არა ვარ, რომელ-

ნაცა ფიქრობენ, რომ ქუცუნანაზუდ ერთი ქალიაო. მე მიუჩანს ჩემი დანიშნული ამ სიუჟარულით, რომლითაც შემძლიან შევიუქარო იმისთანავე სასიამოვნო ზე კეთილი ქალი. აბა ჩემო მეგობარო, ვაბედე ზე მორჩი, თუ შეიუვარებ ზე შეირთავ, ახლავუ ჩავჯდები სომალდში ზე გავწევ სოუტემტონში, ჩუცნის ანგლიის მსრისაკენ. როდესაც მოხვალ ზარიქში, მაშინ გამოუცხადდები რა შენთან, წარმადგენ შენ ცოლთან, რომელიცა მოხარული იქნება რომ მე არ შემირთო.. აი, შენ იცინი!.. ვაიციანე ჩემო საუქარელო მეგობარო, გულისათუხ კარგია!.. თღონდა შენ იცოცსლე ზე ვუვლანსუდ მსათა ვარ.

—ახ ედუარდ! მე ვაბედავდი თავი მამეკლა იმ მშუცნიერის გევისათუხ, მაგრამ ახლა ვგრძნობ, რომ შენისთანა მეგობარისათუხ, ღირსია, ცოცხლობდეს კაცი, წავიდეთ შენს ქორწილში! მარშ! ტრანკებარისაკენ!

—ბრავო!.. იცოდე კი, საწმუნო ჩემო მეგობარო, რომ უველს კაცნი, რომელნიცა თავს იკლამენ ქალისათუხ, რომ ვაცოცხლებულიყვნენ თავიანთ სიუჟდილის შემდგომს სამის თვისა, მაშინ აღარც ერთი თავს არ მოიკლავდა. ახლა ისე წარმოიდგინე, მითომც დამხანა იკარი, თავი მოიკალი ზე ახლა ისევე ვაცოცხლებული ხარ.

—კარგად იცი კლერბს, რომ მეტად სასტიკი მესი მამხვდა!

—მესმის, ძალიან მესმის.... რასაკვრეელია სასტიკი მესი არის. შეიუვარე ქალი, თექსმეტი ფოცხვერი მო-

კალი ერთს ღამეს, მოემსადე რომ ეს-ეს არის ჯვარს დავიწერო, ზე ამ დროს გამოცხადდა სადაც იყო ზე არ იყო, — ქმარი!

— ელუარდ!

— ჰო, კარგი. საკმაო არის რაც ითქება. უკან აღარ დაბრუნდება, რაც ერთხელ დაიკარგა!.. სხუა რამ ვილა-ზარაკოთ, უფრო სამსიარულო... ჩემს ქორწილში იქნება ტანციობა, ერთის სიტყვით დიდი მეჯლიში, ვიფიქროთ ორი კვირა. — ახლა კი გაბრიელ ცოტა დაიძინე. დაიძინე ჩემო საყვარელო! უშენოთვე გავაკეთებ, რაც რამ ვასაკეთებელი საქმეა.... ჯერ მივწერ მუნუსემის ერთს დიდს, გრძელს წიგნს, მოვითხოვ მოტყუებას, რომ ისე წამოველით, არ გამოვთხოვნილვართ... მეზე შევალ ლორდ კრონვალისთან ზე ვთხოვ, შენგან მოკლულის ფოცხვერის ტყავები, შენ საველობაზედ, გავზავნოს ზარიში, ლესზადიეს მუსეუმში. მეზე როგორ განხარებს ზე!.. რაც შეეხება ჩუჭნს ბარგი ბარხანას, კარგათ იცი სულ ერთიან დაგვწერ მუნუსემის სამფლობელოში ზე მადლობა დმერთს, უფრო სუბუქათ წავალთ, მაგრამ შენ ამასედე ნუ შესწუხდება, დაიძინე, მოისვენე, მე ყველას ვიფიქრებ. რამდენიმე საათის შემდგომს ხომალდში ვისხდებით ზე მივცურავთ ზღუაში... ნახვამდინ! ახლავე ფეხსედე შემოვბრუნდება.

ჰემმარტის მეგობრობის მონაწილეობამ მოცდოცხლა გაბრიელი. თუ რომ კაცი მიეცემა სასო წარკვეთილებას, ეს ამასა ნიშნავს რომ იმას არა ჰყავს სარ-

წმუნო მეგობარი, გაბრიელ თუთანვე ჰკვირობდა, როდესაც ნახა თავისი თავი, რომ ასე შეუმავრდა ამისთანა უბედურებასა. კლერბსი რომ მობრუნდა, გაბრიელი დახვდა სრულებით გამოცვლილი, — ის მომხსენებელი იყო. ორი საათის შემდგომს, ეს ორნი მეგობრები რა მიდიოდნენ ნავთსადგურისაკენ, ედუარდ ეტეოდა გაბრიელსა:

— ჩემო მეგობარო, სიუჟარულით ვისაც თავი მოუკლავს, ის სულელი ეოფილა ზ ზირუტევი.

რა მოადგა სომალდი კიდესა, ჩასხდნენ შიგა ზ გაემგზავრნენ ზონდირშერისაკენ, გაბრიელ სრულებით მოცოხლდა.

როდესაც მოვიდნენ ზონდირშერში, კლერბსმა თან წაიყვანა გაბრიელ ზ მივიდნენ ანკლიის კონსულის სახსავათ; მაგრამ ამათ უთხრეს, რომ კონსული ტრანკუბარის ქალაქში წავიდა, ქალის საქორწილოთათა.

— აქ, რაღას გაფიქრდებით! დაივირო კლერბსმა, სტუმრები ნეფესედ ადრე მოვლენ, ეს კარგი არ არის! ეს არის ბედი, რომ უწყმოთ ხომ ეკკლესიაში ვერ წავლენ.

რა მიუბრუნდა, მოსამსახურეს ჰკითხა, თუ როდის ექნებათ ჯვარის წერაო.

— რაღა როდის უნდა ჰქონდეთ, გუშინ კიდევ დასწერეს ჯვარი, უპასუხა შვეიცარმა.

— გუშინ? მერე ნეფე რომ არ იყო, როგორ დასწერამდნენ?

— უფალი კენრი ვალსი, ახალი სიძე, დიდი ხანია თავის სიმამრთან არის.

—რომელი გენრი ვალსი?

—ის, რომელმაცა გუშინ ჯვარი დაიწერა ერმი-
ნისაყედ...

—აი ასალი ანბავი!... უფალი გენრი!.. თითონ ის, რომელიცა ერთხელ წამეჩხუბა, მძუწნიერი ვენერას სურათი რომ მოვტაცე. კარგად გადაუხდია. მე იმას სურათი მოვტაცე ზე იმან დედოფალი მომტაცა!. ეჰ, ჯანი წაუვიდეს!

კლერბსმა თავი გაიქნია, დაუჭირა კელი გაბრიელს ზე წამოვიდნენ.

—ჰსჩანს, ჩემი სასიამორო ძალიან გაჯავრებულა! მაინც ამას მოველოდი, ახლა რიგი შენია გაბრიელ, ნუკეში მცე. მაგრამ ძრიელ მოხარული ვარ მოვცე მაგალითი მსნეობისა; სიუჟარულის უბედურების დროსა.

—რა? შენ ხომ მაინც ისე არ გიეგარდა, როგორც მე! სთქუა გაბრიელმა.

გაბრიელ? უნასუსა წყენის ხმითა კლერბსმა: მაგ გვარი სიტყვები, ჩემს გულს არ იამება... როგორ გგონია მე ის მიუჟარდა? მეც ისე მიუჟარდა, როგორც სხუტებს უეჟართ სოღმე, როდესაც სიუჟარული გულში შეუვათ. განა რამდენ გვარი სიუჟარული არის ქუტუნანა-სედ?—საკურველი ეს არის, მინამ ქალს საცოლოდ მოულობ, იტანჯები, ეწვალეები,—რაკი საცოლო გახდა, გული მშვიდდება ზე თუ ქორწილი მოგემაღა, კელმე-ორეთ ტანჯვა უბრუნდება!.. ფუ! წვეული! მე ვგრძნობ რომ ეს საძინელი არის, უსვინიდისო!.. თითქოს თავს-

ბრუ მესვეფაო!.. მზერამ, აი წამალი!

— რა წამალი?

— აი, განცხადება? წაიკითხე: სამ იალქნოვანი სო-
მალდი დღეს სალამოზედ მიდის გავრისაკენ, ვისაცა
სურს იქით წასვლა, ეთხოვთ დროთი მობმანდენ... წარ-
მოიდგინეთ, რა ბედნიერება არის! ისიც, დღეს მიდის.

— წავიდეთ! სთქუა გაბრიელმა, გაბედვის ხმით.

— ძალიან კარგი იქნება, წამოიძახა კლეობსძა:
მოვდივართ ჩუწნო სამსობლო ქუჭყანავ, შენკენ! თრ-
თოდე რომის ქუჭყანავ!

ამ შემთხვევის ხუთის თვის შემდგომს, საფრანკეთის
ერთს ზირველს ჟურნალში დაბეჭდილი იყო ეს სტატია:

„ემაწვილი კაცი ჭ გამბედავი მოგსაური ჩუწნი
გაბრიელ, დაბრუნდა ინდოეთიდან, სადაცა სსუათა შო-
რის მოუვლია განგვისის ნახევარ კუნძული, ძალაბრის
ღ კორმანდელიის ნაპირები. ბევრი ძვირფასი ცნობა
მოუტანა ორნიტოლოგიის მეცნიერებსა. სსუათა შო-
რის გვაცნობებს, რომ ის იშვიათი ფრინველი, რომ-
ლისათჳსაც გავსაზნილი იყო, მრთელს ინდოეთში თუ-
რმე არ მოიპოვება; ჭ როგორც გამოუკვლევა, ეს ფრი-
ნველი გვარობს სამხრეთის ამერიკაში. მოუღალავმა მო-
გსაურმა მოიტანა თან თექვსმეტი ბუნგალის ფოცხვერის
ჩუჩელა. ამ სანაგალითო საქმის ჯილდოდ, მინისტრმა
დანიშნა გაბრიელ კელმეორედ კასაკსაზნად მეცნიერების

სასარგებლოდ აფრიკაში. ეჭვი არ არის, ამისთანა მე-
ცნიერი მოგზაური, ბევრს სარგებლობას შეჰმატებს
ჰსწავლასა.“

ამავე დროში, ერთს ანგლიის ჟურნალში გამოვიდა
შემდგომი სტატია: „საკოროლო აზიის საზოგადოების
შეკრებილებაში, გამოჩენილმა მოგზაურმა უფალმა ედუარდ
კლერბსმა წაიკითხა თხზულება, შესახებ ფილოლოგიუ-
რის გამოძიებისა ინდოეთში. მაღაბრის ისტორია, რომ-
ელსაცა იხსენიებს ჯონზი, სრულებით არ მოიპოვება,
თუძცა გარგად ეურბდლებით გამოუკვლევიან ინდოეთის
ბრამინებში. ახლა სწორეთ დარწმუნდა ქეჭყანა, რომ ეს
ისტორია, რომლითგანაც უთარგმნია ნაწევეტად ზოგი
ერთი ალაგები ჯონზისა, არსად არ მოიპოვება მრთელს
ინდოეთში; მაშასადამე, ჯონზი სტეუის, იმას ეს ისტო-
რია თვალითაც არ უნახავს ზ აბა საიდან სთარგმნიდა.
მაღაბარებსა სმულთ ქეჭყნიერი სიცოცხლე, მაშასადამე
არცა ისტორია რამ ექნებათ, ეს ცნობა გვაქუს უფა-
ლის ედუარდ კლერბსისაგან, რომელიცა არის მაღალ-
მსწავლული ორიენტალისტი, რომელსაცა, რა დაუევიან
ჟამი რამდენიმე გაეგის კიდებზედ, უსწავლიან ჩინებუ-
ლად ეველან ინდოული ენა, ძველი ზ ახალი, უფრო
ზალების ენა, რომელსაცა აქამდინ ევროპა ვერ იცნობდა.
ანობენ, უფალი კლერბსი ამ ენის გრამმატიკასაც ამ-
ხადებსო; გრამმატიკას იმ ენისას, რომლისგანაც წარ-

მომდგარს სანსკრიტის ენა, დედა ენა ინდოეთისა ზე კერძანის ენებისა; ესე იგი: ბერძნულისა, ლათინურისა, სლავიანებისა ზე ნემენცური. ამასთანავე უფალმა ედუარდმა წაუკითხა საზოგადოებას რამდენიმე დაწერილი ინდოეთის ვენერაზედ, რომელიცა კარგად შეუსწავლია, თუძცა კინაღამ თავი უმსხვერზლია. ჩუწნი მსწავლულის აზრი ეს არის; ეს ვენერა არ არისო, როგორც თუთან ბრამინებიც ამტკიცებენო, — ეს არის მხოლოდ ღმერთა მკრძნობელობისაო; ღმერთა მეორის ხარისხისა, რომელიცა უფიღნია ცაში ბრამინს ველსოზურის, — ამას დაუფიცნია თავის დღეში არ მოძორდეს ამ ღმერთას, რომელსაცა გული სრულებით გავრილებია ზე ამისათვის იმას შეურთავს მშუწნიერი ღმერთა ერმინია, განთქმული სილამაზით ტრანკებარის ქალაქში, ეს ერმინია არის ნამდვილი ღმერთა მრთელს ინდოეთში, ეს საგანი ისე კაფიეთად ზე ნათლად აქუს აღწერილი ჩუწნს განთქმულს მოგზაურს, რომ უკეთესი აღარ შეიძლება. მსწავლული საზოგადოება მოვიდა აღტაცებაში, როდესაც წაიკითხეს ეს შესანიშნავი ინდოეთის მითალოგია ღმერთებისა, — უმეტესად რაც შეესება ვენერას ზე ამისათვის გადასწევიტეს საზოგადოდ; უფალს ედუარდს კლერბს, იმის მშუწნიერის მოგზაურობისათვის, რომლითაც გაამდიდრა მეცნიერება ახალის ცნობით, გამოეცხადოს მადლობა ზე ნიშნად ამისა, ვენერა ღმერთას სურათით ვერცხლის დიდი მედლი ჩამოისხას ზე მიერთოს საზოგადოებისაგან: ეს მედლი უნდა იყოს გირვანქა ნახევარი.“

მომავალს სუთმობათს, ნიშნად კლეგისის ჰატეის-
ცემისა, ექნება მსწავლეულთ სასოგადოებას სადილი ან-
ტიკვარის კლუბში, სადაცა მიაერთიებს სასოგადოება
უფალს გამოჩენილს ორიენტალისტს კლეგისს, ამ შემო-
სხენებულს ვერცხლის მედალსაცა. —

ი. კერესელიძე.

მარიაშ გოლგოთაჲს გდ.

თსზულეზა ჯიუსტინიანისა.

(ნათარგ. ერისთავის ასულის კნ. ეკატერინისაგან).

ჴმუნვისა მუსო განმისიე შავი ღრუბელი,
ეარე მომცველი გოლგოთისა მახნელებელი
ღ მომეც ესდენ მზის ნათელი გაბრწყინებული,
რომ განვიცადო მარიაში მუნ მკოდებელი.

ვისილო მუნლთა დედისათა წვერნი ქრისტესნი,
განმქრალნი სისხლით შეღებილნი უსაკლოვესნი
ღ მპვიდს ჩემს გულში მით შევეკრიბო ესრედ უღრმესნი
ჴმუნვანი ესე მარიაშის თუთ უწმიდესნი

ბნელს სიწვედიადეს ჴაერისას მისწრაფებული,
დღისა ნათელი მიეფარა შეძრწუნებული;
იცვალა წესი ბუნებისა განჩინებული
ღ იქმნა სრულად სასე მისდილ განსწავებული.

სივრცე ქუჭუნისა დასამსობლად განმსადებული
ძრწოდ, იძროდ მთრთოლვარება შეძინებული
ღ მაშინ ჯვარით გარდმოსწილი ფერ მიღებული
იყო ქე დედის მკერდსა ზედან მისვენებული.

ზღვის მსგავსთა ცრემლთა მშობელი მით არა დაღვრიდა,
გამოუთქმელი მწუსარება მას ცეცხლებრ ჭსწვიდა,
მასვილი მწარე განწონილი მის გულს განვილიდა,
სიძეონისა სიტყვისაებრ გმერდა ღრმად, ჭსწვევლიდა.

ესრეთი სიღრმე მწუსარების განლევდა მის გულს,
როს თვალთა თვსთა სინათლესა ჭმუნვით შებინდულს,
ქეს დააყრდნობდა საუვარელსა ნებსით განბასრულს
ღ გვერდსა ლახვრით შელეწილსა სრულად დაბსარულს.

ვით ტრედი ნოეს კიდობნისა სადგურს ეძებდა
ღ ვერ მიძლები განსვენების უღონოებდა,
ქუჭუნას წარღვნით შემუსვრილსა ვერა ჭპოებდა,
სად დაესვენა ფერხნი თვსნი მით უცხოებდა.

ვგრეთ მარია ვერა ჭპოვა ვერსით შეწევნა,
დაკლულსა კრავსე მხედველობა სად დაესვენა,
ესრეთი ბნელი მჭმუნვარება რით განედევნა
ღ ღამე იგი ამ ვაგებით ვით განეთენა.

ამაოდ მახედ ეძიებდა იასა განძლილს,
არღა მსგავსებდა იღუმიის მძუჭნიერს ვვაჟილს

აწცალა ვარდსა იერქოსს სუნნელით აღსილს,
 იესეს ძირით აღმოსულსა საშვებლად აღსრდილს.

წაბლალა წვიმამ სიკუდილისამ თუს კელოვნების,
 მის სისწეტაკე ზ სიწითლე ფეროვნებით,
 რომელსა წინათ მეტყველებდენ ამას ზმანებით
 ზ მოგვითსრობდენ ბეგრეულის ას წლოვნებით

კვერმან ლურსმითა ესრეთისა განხვრიტნა კელნი,
 კელნი, რომლითა დაემუარნენ ცის საფუძველნი,
 ურციცხვთ ბუნებათ მეოფობისა მვის მიმფენელნი
 ზ უოველთ ცხოველთ სიცოცხლისა თუთ მიმცემელნი.

თავისა ეკლის გვირგვინითა განმეწამებულ
 მკერდი გულითურთ მკვეთრის შუბით განმასვილებულს,
 ზ ფერსნი იგი სვეტნი ცისა მელს დალურსმებულ,
 ნიში უოფილის სიცოცხლისა მით განქარვებულ.

ბაკენი მისნი აწ არიან ესრედ მდუმარე,
 რომლისა სიტყვით განიკურნა ცხედარს მდებარე
 დაჭეუდნენ ქარნი ზეტრეს ნავის ქუცზე ელვარე,
 აღსდგა საფლავით ოთხის დღისა მკუდარი ლასარე!

ბეთლემის აკვანს სრულის ფიქრით მიანლოვებულს,
 მიექცა დედა საიდუმლოს ნაყოფს დიდებულს,
 დამხურდა ერმასა ქალწულებით განევაჴილებულს,
 უწმიდესისა მუცლისაგან აღმოცენებულს.

ესმოდა ვითარ ანგელოსთა დასნი გალობდენ,
 ცისა სამყაროს მოიცავდენ ესდენ ძრავლობდენ,
 ცოდვილთ გოდება განიდევნა მას წინათ ჭსცნობდენ,
 ურთიერთს ამას მოუთხრობდენ ამით ხარობდენ.

მაშინ წყალობის სასწაულმან მოიცვა სრულად,
 დედა ღუთისა მიმხედველი ქუჩუქანას ბრძნულად,
 ღაღად ჭეო: აჭა ჯოჯოხეთი იქმნა დასმულად
 და ცისა კარი ცოდვილთათჳს აწ არს განსმულად!

არღა აქუს ესრედ გოდებასა ამით ადგილი
 განქარდა ცოდვა მსხვერპლით იქმნა აწ განწმენდილი,
 თავი გველისა არს დამსობილ და შემუსრვილი
 და კესლი მისი სიკუდილისგან აღმოგლეჯილი.

სიონის ტაძრის იქმენ ფარდავ უკვე განსეულ,
 აღისპო შენში საიდუმლო, იქმნა განლეულ,
 დამანაცრებლის სიცივითა საფლავნო ჩუჭულს
 მოგვეცით გვამნი მიცვალებულთ წევრნი დარღვეულ.

სიკუდილის კელით ზოგვეთილნო სოფლით განსრულნო,
 წინასწარ ცნობით აღვსებულნო გონება სრულნო
 უკუნთა ჩივილთ დრტვინვათაგან ვინც ხარო წარსულნო,
 ცისადმი ესრედ ბრწუინვალისა აღფრინდით სულნო!

წყალობის ქუჩუქანად მომფენელმან სახიერებით
 დაჭფარა დედის მკუმუნვარება მაღლიერებით

ჭ მამინ დედა შეის მოექცა მღუპარობით,
 უხმობდა ერთგულს იოანეს კელის ნიშნებით.

კვამსა ქრისტესსა თვალთა თჯსთა შემსჭვალულებით
 არ ამორებდა, დააურდნობდა ღმობიერებით
 კოცნიდა სისხლთა ჭ წელულებათ ხშირ ამბორებით,
 ვერ განსძღებოდა მის სურვილი მის მსახურებით!

„ს ა ღ ლ ე გ რ მ ე ლ ო.“

თქმული ლექსად თავადის გრიგოლ ორბელიანისა-
გან,—დაბეჭდილი მარტირუზიანის სტამბაში, გამოცე-
მული ივ. კერესელიძისაგან 1871 წელსა. ქ. ტფილისს.—

სალიტერატურო ისტორიაში სძირად შევხვედრივართ
სჯას, რომლით დაუმტკიცებიათ მეცნიერთ, გენია კაცსა,
ბუნებითვე ჰქუებაო; გენიოზი არისო. მართლა ზ, ასე
უნდა იყოს: თუ ემაწვილს სიუმაწვილითვე ნიჭი არ
დაჰქუა, რაც უნდა ასწავლო, მანც გენიოზი ვერ გამო-
ვა,—გამოვა ნასწავლი, განვითარებული, ერთის სიტყვით
კარგად გაზრდილი, მაგრამ ის ნიჭი, რომელს ნიჭსაც
გენიოზს უწოდებთ, არა გვეგონია ჰქონდეს. ჩუენ იმ
გვარსა ნიჭსა ვანობთ, რომელიცა შეგარდამოთგან ეძ-
ლევა.—ამ სტატიის დაწერის წინად, ჩუენ, შემთხვევით
ვეითხულობდით, ზეტრე დიდის ისტორიასა. ვისაც წა-
უკითხავ, მართლად ზ უნდა გაცდეს იმის მოქმედებასა.
ის დაიბადა იმ დროს, იმ საუკუნეში, როდესაც რომ
რუსეთი ვერ იყო კარგს მდგომარეობაში; ვეელა საქმე
მიშლილი-მოშლილი, ჯარი სრულებით გაუძართავი,

საღვთის ადელფეზული უმეცრებისაგან, მაგრამ ჰეტრე დიდ-
 მან, ბუნებითვე დაბადებულმან გენიოზად, თუძცა ბევრი
 წინააღმდეგნი გამოუჩნდნენ ჰსწავლის გზა შეეკრათ, გა-
 აზო თავის ნიჭის ძალით ეს საშინელი უმეცრების ტალ-
 და ზ თავის გენიოზობით ისეთს ხარისხსეღ დააყენა
 ჩუჭნი დიდი ზ ძრეელი რუსეთის საკელმწიფო, რომ
 ეგროპა დღესაც გაკვირვებით უეურობს.—ესეც კი არის
 შესანიშნავი, რომ რამდენი წელიწადები გადაიან, რომ
 გენიოზები, ძლივს იბადებიან. სად არიან ძველი საბერ-
 ძნეთის ფილოსოფოსები არისტოტელი, პლატონი,
 პლოტარსი; სად არიან ეგროპის პირველი პოეტები,
 შექსპირი, გეტე, ბაირონი, ბერანჟე; სად არის დერჟა-
 რი, სად არის ლერმონტოვი, სად არის რუსეთის პოე-
 ზის ვარსკვლავი ჰუშკინი; ზ ახლა ჩუჭნი საცოდავი
 ქართუჭლების შოთა რუსთაველი; რატომ აღარ იბადე-
 ბიან ამისთანა გენიოზები! თუ ეს განკებისაგან არ არის,
 თუ ეს ერთი რამ ზენა არის ნებით არ არის, რატომ
 ახლა კი არ არიან იმისთანა გენიოზები? ახლა უფრო
 უკეთესი ჰსწავლა არ არის; ახლა უფრო ეოველი საკელ-
 მწიფოს ქუჭნენები წარმატებაში არ არიან? ეს ამისათვის,
 რომ როგორც ზემოთაც მოგასსენეთ მკითხველო, ჰსწავ-
 ლა კაცს გენიოზობას ვერ მისცემს. აბა მოიუვანეთ კა-
 რგად განვითარებული ჰსწავლაში, ეოველ სამეცნიერო
 საქმეში ზ შეუკვეთეთ ორიოდუ სიტუჟა, ლექსად დაგი-
 წეროთ რამ,—რაც უნდა ეწვალოს ის ორს სტრიქონს
 ვერ დაგიწეროთ, მაგრამ პოეზიის მშუჭნიერი გარმონია კი

ძრიელ კარგად ესმის იმასა, კარგად გააჩნევს კიდევ, განხსრევს. ასწონს ზე თავის აზრს მოვასხსენებთ. ასე განლაგეთ!

ეველამ ვიცით საქართველოს არსებობა დიდი ხანია რაც არის, ეველამ ვიცით რომ მეფობა აქ ძველის ძველადგანვე დაწესებული იყო; საქართველო თუთ უძველესის დროთგან არის; მაშასადამე რამდენიმე ათასი წელიწადი გასულია, რაც საქართველოდ არის. აბა ერთი მითხარით მკითხველო, ამდენს წელიწადებში, ფარნაოზ მეფის შემდგომს რომელი დაიბადა გენიოსი შოთა რუსთაველისაგით? განა რომ არაგინ! რა უუოთ, ახლანდელს დროშიაც იუვენს ალ. ჭავჭავაძე, ბესარიონ გაბაშვილი (ბესიკი) რომელნიცა კარგათაც სწერდნენ, ნიკ. ბარათაშვილი ზე სსუა; ან კიდევ ახლანდელი, ესე იგი სულ დღევანდლები ცრუ მოლექსეების თაბურები, მხგავსნი მოსიარულე ქართველთ იმპროვიზატორებისა, რომელნიცა ქართლიდგან სძირად გვაბედნიერებენ ეველიარში თავიანთ მოსვლით, ზე სძირად აბედნიერებენ ბეჭდით ზოგიერთ ტიპოგრაფიასა, მაგრამ რა გამოვიდა! მეორე რუსთაველი აღარ მოვიდა ზე მკონია მნელათაც მოვიდეს.

აბა, მას აქეთ თითქმის რვა ას წლამდინ გასულა, რაც ვეფხვის ტეაოსანი დაწერილა, რომელსაცა დღესაც ეოველი ქართველი დიდის აღტაცებით კითხულობს ზე, რომელიცა შექმნილა სახალხო, ზე, ერთი იმ გვარი აღარა გამოსულა რა, რომ გვეთქვა ზე დაგვეგუენსა, აი

როგორი მწერალი გვეყავსო, აი როგორი გენიოზი ჰყავს საქართველოსათ. ამოდენის წლის შემდგომს, იმ დროში, როდესაც რომ სრულებით იმედი არა გვექონდა, სანიმუშო რამ კიდევ გვეჩანა; იმ დროში, როდესაც რომ ქართული ენა, გაბედვით შეგვიძლიანთ ვთქვათ, ოთხმა თუ ხუთმა კიდევ თულა იციან, თორემ, სხუთნი დმერთმა შეინახოს; იმ დროში, როდესაც ოთხ-კუთხივ იმის ბეჭდით (რასაკვრეულია ზოგიერთ სტანბის წყალობით) ლექსების ბრახა-ბრუსი, რომლით მხოლოდ ამტკიცებენ ენის უცოდინარობას, — უცებ ვკითხულობთ სანიმუშო ლექსებს თ. გრიგოლ ორბელიანისას, დაბეჭდილს მარტიროზიანის ტიპოგრაფიაში ზე გამოცემულს საკუთარ წიგნად ივ. კერესელიძისაკან.

ჩუტნ ბუნებითვე არა გვექონია თვსება სიცრუით ლაპარაკისა ზე დიდი სირცხვილი ზე სათაკილო უნა იეოს იმ კაცისათვს, რომელიცა, მეტადრე ამ სალიტერატურო, საქუტყნო საქმეში ილაპარაკებს ჰირმოთნეობით, რა არის მთხვევი დიდი კაციაო? არაოდეს! ჩუტნ ამ შემთხვევაში გრიგოლ ორბელიანს უეურებთ, როგორც დიდს ჰოეტს, როგორც საქალთუტლოს ჰოეზიის გვირგვინს, ჩუტნს სასიქადულოს, ჰემდარიტად რომ უნდა, თუ გრძნობა ჯერ კიდევ გაციებული არა გვაქუს, უნდა საკვესურადა გვექონდეს, რომ ქართუტლებს ამისთანა ჰოეტი გვეყავს.

ხშირად, მინამ ამ ლექსებს გამოსცემდა კერესელიძე, წაგვიკითხავს გრ. ორბელიანის წვრილ-წვრილი, ჩინე-

ბული ლექსები, კაფიეთად კიმოტანილი ხალხის ცხოვრებითგან ზ აზა თუ ჩუწნ ამ სტატიის დამწერს, უო-
 ველს ქართველს მოსწონებია ზ დიდს აღტაცებაში მო-
 სულა. გრ, ორბელიანის ლექსები ზოგი ერთი სახალ-
 ხოდ შეიქნა, ასე რომ ბევრნი ახლა მღერინან ტფილი-
 სში მცხოვრებნი ზ სხუათა შორის, ამ წლის „ცისკრის“
 იანვრის ნომერში დაბეჭდილი ლექსი, „ლოზიანას
 დარღები“ თითქმის ეველა ქართველმა იცის. აზა, ვინ
 უნდა იყოს, ისე გრძნობა გაცეიებული ქართუწლი, რომ
 გრძნობაში აზ მოიუვანოს, ამ ჩინებულად გამოხატულმა
 ტაეპმა:

„რტო ალვისა შენი წელი მკონია,
 მაგ წელზედა ცის სარტყელა მკონია,
 ეც თვალები ცაში ელვა მკონია,
 ვარდის სუნი შენი სუნთქუა მკონია,
 როს მეღირსოს, ვსთქუა: კეთაევა ჩემი ხარ!“

გრ. ორბელიანი ამ შემთხვევაში არის ჩუწნი ბე-
 რანჟე; — აბა ახლა ავიღოთ ჟელში ამისი „სადღევგრძე-
 ლო“ სიამოვნებით ზ უურადღებით რა წავიკითხოთ, ვნა-
 ხოთ, ამ ღირსებისა არის, რაც აზრისანი ვართ ზოეც-
 ზედ, თუ არა!

ჟერ ცოტა სიუჟეტი უნდა ამოწეროთ ამ ჰატარა
 ზოემითგან, რომ ვისაც აზ წაუკითხავს, შეიტყოს თუ
 რაზედ არის დაწერილი: ერევნის ახლოს აქუსთ ომი

ქართულელების ჯარსა, როდესაც ომი გადაწყდება, სა-
ლამო ხანსედა, სსჭათა შორის, ერთს ალავს მოლხინე
მხედარნი სხდებიან სუფრა გაშლილხედ ჭ ლხინობენ.
თავი ტოლუმბაში, რა აიღებს ღვინით სავსე თასსა,
დაჭკალობს როგორც ძველს, ისე ახალს დროსა ჭ სვამს
თუთოეულს სადღეგრძელოს, — იქ მსხდომნი მხედარნი
მოლხინენი ზასუსს აძლევენ დასტალუდით, მაგრამ შე-
სანიშნავი ეს არის, თუ როგორ ზოეტიკურ კელოვნურად
ხან დაძღერის ძველს დროს ნაღვლიანის კილოთი; ხან
ახალს დროს, მოძამხიარულებელის იმედით; ხან იგო-
ნებს ჭ ჩამოსთვლის თუთოეულად საქართულლოში ძვე-
ლის დროს შესანიშნავ ზირებსა; ხან გადადის ძეკობრო-
ბაზედა; ერთის სიტყვით, სულ რვა დიდი ტანის ქაღალ-
დის ფურცელზედა ეოველ სავანს მოიპოვებს ძეითხველი,
ასე, რომ აქ შეხვდებით სატრფიალო კილოს, აქ ნახავთ
კიპერბოლს, ძეტაფორას, ალლეგორიებს ჭ სს. იმ ღა-
ძეს გათენებამდინ ლხინობენ მხედარნი ჭ გათენებისას,
კიდევ გაეშურებიან საომრად. —

ახა ჩემო კეთილო ძეითხველო, როგორ მოგწონს
ეს შესავალი:

„შეჭსწედა ბინდისას ომი საზარი,
დადუბდა არე, საღ ჭქუნდა ბრძოლა;
გამარჯვებითა მოილხენს ჯარი,
ურდო ცეცხლებით განათებულა!“

აჰა, მთოვარეც ნელიად შუქსა,
 ვითა ნუგეშსა, მოგუფუნს საშვებლად,
 შევექცეთ, ვინც დღეს გადურჩით ომსა,
 კულაფცა გუტქმნების ზეცა მუარველად!

მძანო, მორიგის სავსე ფიალით
 ჩუტნცა მოუსხდეთ ცეცხლსა ანთებულს,
 ვესაღმოთ, ვინცა სიუჭდილის კელით,
 დაეცნენ ომში დღეს რისხვით წასულს!

ღ შენ ჰე, ღვინოვ, ყოვლად ძლიერო,
 ლხინით, შექცევით, გულნი აღვვიგზნე,
 გულის ჭირთ მღვენო, ნიჭო ციერო,
 ვინ არს რომელ ესვა ღ არ ალხინე!“

ჰუშკინსა აქუს დაწერილი ჰოემა, რომელსაცა ეწოდება „Полтавская битва“ (ომი ჰოლტავასთან,) ღ რომლით იქადის რუსეთის ლიტერეტურა, როგორც სანიმუშო ქმნილებასხედ; ჩუტნის ჰასრით, ეს ალაგი, რომელიცა ახლა ჩუტნ ამოუწერეთ, იმ ალაგსხედ თუ არ მადლა, დაბლა არა დვას, სადაცა ჰუშკინი აღწერს ლამქარსა, ომის შემდგომს რომ ჰეტრე დიდმა დასინჯა.

შოთა რუსთაველი რომ წამომდგარიყო ახლა ღ ენახა ჩუტნი საუჭარელი ჰოეტი გრ. ორბელიანი, რა გრძნობით გადაჰკოცნიდა ამ დიდებულად გამოხატულ ლექსებისათვის, რომელიცა მიეწერება, იმის სიუჭარე-

ლის საგანსა; იმისი ჰოემის „ვეფხვის-ტეაოსნის“ და-
წერის მიზეზსა:

„ვარსკჳლაჲად გვინათს სახე ნათელი,
თჳალნი სიამის გამოძაცენნი,
სარო ტანადი, ნაზად მრხეველი,
თითნი ნარნარად ბრძლის ნათალნი!

ვითარცა ღმერთა შვენეერების,
ქველ მოქმედების, სასიერების,
ვით ტრედი მადლის მშვიდი ზ წუნარი,
ეგრეთ შვენებით მოვალს თამარი!

სხივ ცისკროვანი მისი გვირგვინი,
უჳერავს დიდებას ზ სათნობას;
წინაჲე მისსა ძლევა ზ მუხნი.
განადიდებენ მისსა მეფობას!

აი ჩემო მკითხველო, როგორ ცხოველად წარმო-
ვიდგინა ჰოეტმა, თამარ მეფა, თავის მშუწნიერებით ზ
თავის დიდებით!

თამარ მეფობის დროს, ჩუწნი ისტორია უწოდებს,
ოქროს დროდ; მართლადაც ასე არის. იმის მეფობის
დროს, საქართველოს შეადგენდა: კახეთი, თუში, ფშავ-
ხევსური, ქართლი, მთიულეთი, მესხეთი, იმერეთი,
აფხაზეთი, გურია, მეგრელია ზ სხ. ჩუწნს ჰოეტს,

მრთელი საქართველოს საღვთის თვისება, მშვენიერის
კალმით, ორს ტყეში მოუქცევია:

„თამარის დროშა გაშალეს, შეკრბა დიდუბეს ლაშქარი,
კასი ფარ შუბით, თუში ხმლით, ფშავ სევსურს ჭმევის
აბჯარი,

მკლავით ძლიერი ქართლელი, ვით ცისე ბურჯი მაგარი,
ოსი ფეს მარდი, მთიული ბრძოლაში შეუპოვარი!

მესნი ჭსწავლითა ქებული, გპირი იმერი ზრდილობით,
ღ მშვილდოსნობით აფხაზი, გურული, მეგრი მკვირც-
ხლობით!..

თამარი ლოცავს ჯვართა, ჯარს ამხნევს გულის-
უსვებით;
გული მეფისა ზღუა არის, უსამზღვროება წვალობით!...

რა მშვენიერად გამოუსატავს, ეს ფილოსოფიური
აზრი: „გული მეფისა ზღუა არის, უსამზღვროება წვა-
ლობით!...“

უცებ ჩუწნი ჰოეტი, გადადის ელლეგიურ მსატრო-
ბასედ ღ გამოგვისატავს ქეთევანის წამების მიღებას სარ-
სელებისაგან, სარწმუნოების გულისათვის ღ თავის უცებ
შექმნილს ელლეგიურს ჩანგს დამღერის ასე:

„დრონი იცვალენ.... იხილეთ ქეთევან ნახად აღ-
ზრდილი,
მამულისათვის იტანჯვის, სარწმუნოების დამცველი!

კორც დაგლეჯილი შანგებით, მკერდზედა ცეცხლ ანთ-
ბული,
სულის სიმძლევს გვიტყვიცებს, სეცად დიდებით აღ-
მსვლელი!...

ნათელ გვირგვინით მოჭსჩანან კახეთის მსხნელები
გვირგვინი,
ელისბარ, შალვა, ბიძინა, მტარვლისკან დატანჯულები!..
ტარიგად შესაწირავად მახვილით განგმეროლები,
დმერთს ავედრებენ მამულსა მათ უკანასკნელ სიტყვები!

აჭა, ცხრა მძანი სასელ განთქმულნი,
მძანი გულითად შეთვისებულნი,
ვით წმიდა მსხუტრზლი, ცად შეწირულნი,
ერთ ჟამს, ერთს ომში ერთად დაკლულნი.....“

რა ჩინებულად გამოუხატავს საქართუტლას მეფე
ირაკლი, რომლის სიუჩარული საქართუტლას ხალხში
ისე დანერგილი იყო, რომ დღესაც კი შვილის-შვილებს
გულითგან განუშორებელი ჰყავთ. დღესაც კი პატრისა
ჭსტემენ იმ მსცოვანის მეფის საველსა ზ ეს გრ. ორ-
ბელიანს წარმოუდგენია ამ მშუტნიერის კალმით:

„დღენი ამისნი ემსგავსენ ჩასვენებულსა ბრწინებით
მსეს,
მის შუქი თუმიცა გვინათებს, მარამ ვეღარ ვმხერთ მისს
სახეს!

მამული ვეღარ იხილავს ირაკლის გრძელსა ძველ-
ვარეს,
დიდება ივერიისა მასთან მარნია სამარეს!...

რა დიდებული რამ არის ზე მალალ ნიჭიერად გამო-
ხატული „დიდება ივერიისა მასთან მარნია სამარეს!“

„თავ გაწირულმა გვირობამ ვერ დასძლია შავ-მსვე-
დრი,
წახდა თბილისი ზე მასთან დაემხო ძველი ივერი!...
ზე სად დაჰსთხიეს გვირთ სისხლი, აწ ვმსურთ სიამით
ბაღთ მწვანეთ,
მუნით მოისძის ლხინის სმა გულუსრუნველთა მოლ-
ხინეთ!

ზე მას წმიდასა ალაგსა, თაყვან საცემსა ღირსებით,
კლახ-უმიცრება ფერს-ქეჭმე ჰსთრგუნავს გულითა უგ-
რმნობით!...

გვირნო, მამულის მაღიდნო, თქეწნა სართ ჩეწნი
დიდება!
თქეწნთა საველთა ამაყად წარმოსთქეჟამს შთამომავლობა;
თქეწნთა საქმეთა მოთხრობით, მოხუცს ცრემლ-
მოედინება,
მხნეობით აღტაცებული ჭაბუკი გრძელსა მიჰსწვდება!...“

ამით ათაყვებს საქართუწლოს ძველის დროს ბედ-
ნიერს თუ უბედურს მდგომარეობასა; ათაყვებს იმ ალა-

გს, როდესაც საქართველოს ველაზნაფერმა ველარ უ-
შეულა, ვერც ერთგულის მამულის შვილების მსხეობით
თავგანწირულებამ ზ ვერც მეფეების მეცადინეობამ, მი-
ნამ არ გამოუჩნდა დიდი ძრეელი მფარველი—რუსეთის
იმპერატორი—ასლა ჩუწნი ზოეტი თავის მშუწნიერის
კდგროვანის ჩანგით ამას მოუტრიალდება ზ რადგანც
მაშინ ნიკოლოზს მეფობდა რუსეთში, ამას დაჭკალობს
შემდგომის თქროვანის კაღმით:

„კელმწიფეე ჩუწნო,

ძლიერო ბრძენო,

ნიკოლოზ დიდო სულგრძელებით;

მხედარნი შენნი,

ერთგულნი მსენნი,

ვსუამთ შენს სადღეგრძეოს მოწიწებითა!

გულნი ივერთა, გუაქუს მსხვერძლად მხადა, შენდა შე-
საფერ შესწირავად;

სადარი შენი ჭხდვას გულსა ჩუწნსა, მოვედ მშვიდო-
ბის ჩუწნდა საკმევად!

ძველი ივერი,

შენი ივერი,

შენდა მოჭმართავს თუალსა ზ გულსა;

შენგან მოელის

რომ ლამზარს ჭსწავლის

კუბლად აღუნთებ შველად გამქრალსა!

შენგან მოკლის
 ვით გასაფხულის
 უჭავილი მსისგან აღმოცენასა!
 განასლებული,
 განათლებული,
 ჭენიქსებრ იწუებს აღმა-ფრენასა;
 მტრისა მძლეველსა,
 ჩუტნსა მფარველსა,
 მარჯუტნას შენსა, განაგრცობ ჩუტნსუდ;
 ახლის ცხოვრებით
 აუუჭავილდებით,
 ვითარცა მდელი მსის შარავანდზე!
 მტერი შეძრწუნდეს,
 რა მოახლოვდეს,
 მხნეობით დაცულს, შენსა სამზღუარსა;
 თამარის დღენი,
 დიდების დღენი,
 შენ მოუვლინე შენსა ივერსა!..
 დმერთო გვისმინე,
 მეფეს მოჭფინე,
 ძლევსა, კურთხევა, ძადლი ზეცეიერ!
 ჩუტნდა დიდებად,
 ბედნიელებად,
 მეფე გვიცოცხლე მრავალ-ჟამიერ!“

მრავალ-ჟამიერ, ჩუტნო სასიქადულო ჰოეტო,
 მრავალ-ჟამიერ, რომ კიდევ მოსცე ქართუტლებს, ოქრო-
 ვანის კალმით გამონაღვაწი „სადღეგრძელოს მსგავსი!

გრ. ორბელიანი, როგორც ჭეშმარიტი და ნამდვილი ჰოეტი, სსუა და სსუა ასრებსედ გადადის და გამოდის მეტის-მეტად ჰოეტიკურ კელოფნურად, მაგრამ მანც იმისი ჩინებული კალამი მეტის-მეტად მოტრფი-ალე არის მამულისა; იმისი გული და სული; იმისი ძალაღი ღუთაებრივი კეთილი გრძნობა მიქცეულია მამულის სიუქარულსედ და სსუათა შორის, სადაცა დიდებულად აღწერს დიდებულსავე საქართუჭლოს ბენებასა, დამღერის ასე:

... სსუა საქართუჭლო სად არის, რომელი კუთხე
ქუჭენისა?

ერი გულადი, ჰურადი, მებრძოლი შაჟის ბედისა!

შაჟთა დროთ ვერა შეჭსცვალას მის-გული ანდამატისა, იგიჟ მსნე, იგიჟ მღერადი, მოუქარე თაჟის მიწისა!..

როგორა ფიქრობ მკითხუჭლო, ეს გრძნობით საგსე ტაჟი, როგორ მოქმედებს შენის გულის თჯნებასედ! მე კი ასე ვუფიქრობ, მეც ჰოეტან განვიმეორე დასტა-ლული და ვთქუა:

„ჰე მამულო, სასურველო, ვინ გასსენოს რომ მის
გული,
არ ათროლოდეს სინაზულით აღტაცებითა აღუნილი?
ვინ გინილოს დროსა საშიშს, არ დასთხიოს თჯნი
სისსლი,
არა დაკლას თაჟი თჯნი, შენ დიდებად, ვითა მსსუჭრუჭლი!“

ჩუწნს სასიქადულოს ჰოეტს გრ. ორბელიანს, ამ სუსტი სტატის დამწერი დაასლოებით იცნობს, რო-
მელსაცა უზირველეს ბედნიერებად სასავეს თავის სიცო-
ცხლეში. ეს ლექსად წარმოთქმული მალალ-ღუთაებრივი
გრძნობა, სრულებით ეთანსმება იმის შინაგანს გულის
თვნებასა ჭ ამას, თუთან ზეგარდამო ღუთაებრივი ნიჭი
ათქმევენებს:

„რა არის ჩუწნი სიცოცხლე, თუ არა საქმე კეთილი?
თუ არ აღვადგენთ დაცემულს, არ ვექმნეთ ნუგემ მცე-
მელი!
თუ არა ვსდევნით ბოროტსა, მართლის არა ვართ მფარ-
ველი?
სხვის კენესა თუ არ ვაწუხებს, სხვისა არ ვკვსმის
ტკივილი?“

ჩემო მკითხველო, როგორ მოგწონს ეს მეტაფორა,
ასე, მდანიურად ვთქვათ, ლამაზად მოოქროებული.
ჩუწნს ჰოეტს ამ შემთხვევაში, არც ტრფიალების საგანი
ავიწედება ჭ სხუათა შორის დაჯგალობს:

„რა ნახოს კეთილ უგრძნობან ტრფობისა ძნელთა
ჭირებთა,
ვის არ შეესო ეშნი გულს, არ ებრძვის გულის წელუ-
ლებთა?“

მიჭხედეთ ვარდსა,— მაშინ ჭყენს უმეტეს სუნნელებათა;
 ოდეს ნიაფი შეხებით შეარყევს მისთა რტოებთა!

ან კიდევ ეს ეშხის სიტყვები, ლექსად გამოქანდა-
 კებული:

„მაშ აბა ძმანო, გულის სატროფოსთვს
 ფილა სავსე შევსვათ წუერვილით;
 ვისურვოთ, რომელ მის ცრემლი ჭმუნვის
 კაშრეს, ვით ღვინო, ამა ფიალით!

რა კეთილ გრძნობით გამოელაპარაკება შორითგან
 ზოეტი, ეშხის საგანსა ჳ რა გულის საკლავად დამღე-
 რის თავის მოძავალს ხვედრსა ამ ლექსებით:

„ჰე ჩემო ღმერთავ!
 აწ შენ მოგძარტავ,
 მისმინო კჳლად შორით სიტყუანი,
 ეოველო ჩემთ ფიქრთა,
 ჩემთ საუბართა,
 იღუძალ ოხვრათ, ხარ შენ საგანი!
 თუ არა შენსე,
 ვუბნობდე სსჳასე
 ბრალი არს ენა ჳ მის როტუანი!...

ვაი-თუ ჩემძან, უდროდ შავ-ბედძან, აქ განმისაზღურა
 მეც აღსასრული!

ვაი-თუ მოგუჳდე, მეც ობოლ-მწირად, გულს არ დამე-
 ცეს სატროფოღს ცრემლი!

აწა მესმას მისი სმა ნუგეშისა, სიკუდილის ქამის და-
 მატკობელი?
 არ ვემთხვიო, ბავით ძლივ-ცოცხლით, უკანასკნელად
 მშუტნიერს მის გულს,
 რომ სასე მისი, თვალთა დასშულმან, თანა წარვიდო
 იმიერ სოფელს,
 მუნ საშვებელად, მუნ სანუგეშოდ ზ რათა მითვე ვჭსცნა
 უკუდავება!...

ბუნების აღწერაში, ჩუტნი ჰოეტი მიემსგავსება
 კარეს გამოჩენილს მსატკარსა, რომელიცა გამოგვისა-
 ტავს თვთ უმნელეს საგანსა მსატკრისათუს,—ბუნებასა.
 ამის ბუნების აღწერით, ნათლდება გონება, იძლება გული,
 სიამოვნებს ზ მსიარულდება, თითქოს იმ მშუტნიერად
 აღწერილს ბუნებაში ვარო. ლორდ ბაირონი, ბუნების
 აღწერაში დიდად ნაქებია; იმასა აქუს მშუტნიერად აღ-
 წერილი თავის „ღონ ქუნში“ სლვის ჰირი, სადაცა
 სხედანან ასალად შეერილნი მოტრფიალენი ზ აღწერს
 იქაურს გარემოებასა, მე ეს ალაგი განკებ წავიკითხე ზ
 ბევრით უპირატესობა მივეცი აი ამ ალაგს:

„ცისკარმან აღმოსავლეთი ვარდისა ფერად შელება,
 ცას სინარული მოჭფინა ზ ქუტყანასა შუტნება!
 აენტენ ცეცხლის ალებრივ შორს განბეული ღრუბლენი;
 ცა მშუტნიერობს, ნათლდება... ზ მას შევსატრით მსილ-
 ველნი!

იღუვბა ბინდი ღამისა, ცაში ვარსკულაფნი ჭქრებთან.
ათასის სმებით ფრინველნი განთიადს მიეგებთან!
მოჭქრის დილისა ნიაფიც გულისა მაგრილებელი,
ფრინვა დაიწვეს უჭაფილთა ზ ბაღში ფოთოლთ შრიალი,

ოჰ, რა ღამაზად იღვიძებს ბუნება მიძინებული!
დანუძდით... უური მიუგდეთ... არ გესმისთ გალობს ბულ-
ბული?
ირაკლის თაფაც გამოხნდა... აჭა მთაც კიდობანისა,
აი მუვირალა სანგიცა ზ ბურჯანი ერგვანისა!...

... გ ა თ ე ნ დ ა ...

ვიშ ამ დილასა, ამ ჭაერს, ბუნების გამაცხროველსა,
გულისა ჭმუნვის გამქარველს, სიცოცხლის დამატებო-
ბელს!
დმერთო, ვინ მისწუდეს შენგან ქმნილს, მის ფერ-უთვა-
ლავს შვენებას?
სიბნელეს აქრობ ნათელით, სიკუდილით ჭბადავ ცხროვ-
რებას!..

ურდოც შეიძრა... სმაურობს... დაჭკრეს ნაღარაც ცისკრისა..
განემსადება საომრად რაზმი ზ რაზმი ჯარისა!
აი თოფიცა გავარდა. . აი რბის ცხენი მხედრისა!..
ამ მშუტნიერსა დილასა, კაცს რად ჭსურს სისხლი კა-
ცისა?

ჩუტნც ავღუთ, მძანო, ზ ერთიც გამარჯვებისა და-
 ვლიოთ!
 ზ დღეს, ვინც ველარ დაბრუნდეს, ის ცრემლით მოვი-
 სსენიოთ! . .
 დასრულდა, განჯქრა, სისძარებ, ესე ლსინიცა დამისა!..
 წარვიდეთ, სადაც მიგვიწოდს სძა საიდუმლო მსვედრისა!...

ამითი თავდება ეს მშუტნიერი ზ დიდებული ზოეძა
 „სადღეგრძელო“ რომელსაცა ბოლოს, უძღვნის
 თ. ალ. ვ. ორბელიანს. აქ კიდევ არიან, ამ სამს ტა-
 ეაში გულის საკლავნი სიტყვები, რომელთა შორის
 ანბობს ჩუტნი ზოეტი ბოლოს:

. . . ან რადას ველი სოფლისგან, რა მისარიან, რა მინდა?
 რაც ვიუაჳ, იგი აღარ ვარ, ვერც კი ვგრძნობ, რაცა
 მიუქარდა,
 დღე ეოველ, ჟამი ეოველი მაკლებს რასამე კეთილსა,
 ვჭმსერ მწუსარებით მოძავალს ზ ვჭსწეველი ფუჭად წა-
 სულსა!...

ჩუტნო სასიქადულო ზოეტი, რომ დაგვიძღვრი „ან
 რადას ველი სოფლისგან, რა მისარიან, რა მინდა?“
 რაო, როგორ თუ რა მინდაო? ჩუტნ გვინდა შენი ძვირ-
 ფასი სიცოცხლე; ჩუტნთჳს არის საჭირო; შენა ხარ
 იმედი ჩუტნის საწვალის მწიგნობრობისა. შენ ისეთი
 საუნჯე მოგვეცი ბოლოს დროს, რომ ჩუტნი ლიტერა-

ტურს დაგვირგვინდა; ჩუქნს ლიტერატურას მიეცი
 ნიშუში, რომელსაც იქონიებს კვლთ-მძღვანველად.
 ბიძია დონიკე.

1871 წელსა.

თებერვლის 25-სა

ქ. ტფილისს.

რედაქციისაგან.

ვთხოვთ უმოწილესად, ვისაც ჯერ „ცისკრის“
 ფული არ შემოუტანია და ჟურნალები კი ეგზავნებათ ამ
 წლისა, დროთი შემოიტანონ, თუ არა და, შემდგომი
 ნომერი აღარ გაეგზავნებათ, ეს მაინც იფიქრონ, რომ
 სხუა არა იყოსრა, ფორტაში გასავსავნი ფული შეგვაქვს.
 რედ.

1871 წელსა :

„ცისკრის“ დაბარება შეიძლება ამ სახით:

ტფილისში, ადგილობრივ გაუკსავნელად თუ გაკსავნით, 8 მანეთი.

რედაქცია იმყოფება კუკიის ხიდზედ, მიწხოვეის შენობაში, მარტირუხიანის სტამბაში. ქ. ტფილისში.

ვისაც ჟურნალი დააკლდეს ზ თავის დროზედ არ მიერთოს, უმორჩილესად ითხოვს რედაქცია, მაშინვე აცნობოს ამ ადრესით:

„ცისკრის“ რედაქტორს ი. კერესელიძეს, ტფილისში.

Дозволено Цензурою 1871 г. 15 Февраля.